

ОБЩИНА СТАМБОЛОВО

ОБЩИНСКИ ПЛАН ЗА РАЗВИТИЕ 2007 – 2013 г.

Май 2005 г.

Съдържание:

УВОД	
РЕЗЮМЕ НА ОБЩИНСКИЯ ПЛАН ЗА РАЗВИТИЕ.....	
ПРОЦЕДУРА И СЪГЛАСУВАНЕ НА ОПР	
1. СТРАТЕГИЧЕСКА ЧАСТ	
ВИЗИЯ, ЦЕЛИ И ПРИОРИТЕТИ НА ОБЩИНСКИЯ ПЛАН ЗА РАЗВИТИЕ.....	
2. МЕРКИ И РЕЗУЛТАТИ	.....
3. SWOT АНАЛИЗ	.....
4. СОЦИАЛНО-ИКОНОМИЧЕСКИ АНАЛИЗ	.....
5. ОПИСАНИЕ НА СЪВМЕСТНИ ДЕЙНОСТИ И ПРОЕКТИ СЪС СЪСЕДНИТЕ ОБЩИНИ, КОИТО ДОПРИНАСЯТ ЗА ЦЕЛИТЕ НА МЕСТНОТО И РЕГИОНАЛНОТО РАЗВИТИЕ....	
6. ИНДИКАТИВНА ФИНАНСОВА ТАБЛИЦА	.....
7. РАЗРАБОТВАНЕ И ПРИЕМАНЕ НА ОБЩИНСКИЯ ПЛАН ЗА РАЗВИТИЕ.....	
8. КООРДИНАЦИЯТА НА ОБЩИНСКИЯ ПЛАН ЗА РАЗВИТИЕ С ДРУГИ ПОЛИТИКИ....	
9. РЕД И НАЧИН ЗА ОСИГУРЯВАНЕ НА ИНФОРМАЦИЯ И ПУБЛИЧНОСТ НА ПЛАНА	
10. НАБЛЮДЕНИЕ И ОЦЕНКА	
11. ИНДИКАТОРИ	

УВОД

Общинският план за развитие на Община Стамболово е разработен в съответствие с изискванията на Закона за регионално развитие, Националната стратегия за регионално развитие и Областната стратегия за развитие на Област Хасково. Общинският план за развитие цели да създаде условия за балансирано устойчиво развитие на общината, чрез осигуряване възможности за растеж на заетостта и доходите на населението и засилване на нейното партньорство с общини от други региони и страни.

Програмата за реализация на общинския план за развитие (ПРОПР) цели да планира конкретни програми и дейности, които да се включат в Регионалния план за развитие и Националната оперативна програма за регионално развитие, за да се обезпечи тяхното бъдещо финансиране.

Общинският план за развитие (ОПР) на Община Стамболово отчита и се съобразява с моделите за устойчиво развитие, които предполагат интегрирането на екологичните аспекти с петте големи движещи сили на развитието: индустрия, енергетика, селско стопанство, транспорт и туризъм. Ето защо ОПР е насочен към:

- Съчетаване целите на икономическото и социално развитие с тези за опазване на околната среда
- Откриване, съхраняване и стимулиране на всички положителни процеси и тенденции, които благоприятстват устойчивото развитие на селските райони
- Изграждане на съвременна инфраструктура и комуникации, които увеличават възможностите и благосъстоянието на местното население
- Съхраняване на историческото и културно наследство и традиции, и тяхното използване като опора на движението към устойчивост и осигуряване на приемственост в развитието
- Активизиране на гражданското участие и партньорството при изготвянето и прилагането на плана
- Справедлива равнопоставеност между хората от различните етнически и социални групи
- Стимулиране появите на предприемачество, алтернативни производства и туризъм ориентирани към философията на устойчивото развитие.

Общинският план за развитие за периода 2007-2013 г. е основният документ за определяне на дългосрочните цели и приоритети на местната политика на общината. Той дава стратегическите направления и равнища на регионалната политика и представлява отправна точка за усвояване на европейските програми и проекти, отнасящи се до местното и регионалното развитие.

По-конкретно задачите на ОПР са:

- Да определи стратегическите цели на общинското развитие;
- Да очертае изпълнима стратегия за постигане на тези цели чрез определяне на основните приоритетни направления на местното развитие, институционалното и финансовото осигуряване на плана;
- Да набележи различни междуобщински и регионални инициативи, които да подобрят регионалните и секторните политики в района за планиране;
- Да приобщи всички заинтересовани страни към изпълнението на политиките, заложи в ОПР.

Общинският план за развитие се разработи въз основа на събраната статистическа информация и голям обем емпиричен материал, представящи ситуацията в община Стамболово в края на 2003 г. и някои данни от 2004 г. Материалите са събрани от различни източници, но са използвани главно данни от: Областна администрация, РИОСВ, РИОКОЗ, Регионалната служба по заетостта, Регионалното статистическо бюро, Регионален център по здравеопазване, Басейнова дирекция – Пловдив, Българско дружество за защита на птиците, Проект “Родопи”, Териториална данъчна дирекция, ВиК, Енергоразпределение, РУГ – Кърджали, Пощи и далекосъобщения - Хасково, Областно пътно управление, Агенция по кадастър и др.

По разработването на ОПР работеха 5 работни групи с общ брой от 15 човека, включващи представители на: общинска администрация, общински съветници, учители, читалищни секретари, кметове на населени места и граждани. Работните групи представяха събраните информации и разработките пред представителите на местната общност която обсъждаше проблемите и предлагаше възможности за решения. В резултат на активната работа на местната общност и с подкрепата от външни специалисти и консултанти, се направи анализа на ситуацията в общината и се формулираха насоките за развитие на община Стамболово.

В основата на този анализ и произтичащите от него приоритети, цели и задачи на развитието стоят представите, ценностната система и мечтите на жителите на общината. Разработването на ОПР има за цел:

1. Да анализира състоянието на различните сфери и аспекти на развитие на община Стамболово.
2. Да обобщи анализите и очертае основните проблеми и предизвикателства, които стоят пред общината.
3. Да определи визията, целите и приоритетите за постигане на устойчиво развитие.
4. Да генерира конкретни предложения за съвместни дейности и проекти.
5. Да разработи индикативна финансова таблица.
6. Да разработи Програмата за реализацията на общинския план за развитие.
7. Да систематизира измерители и индикатори за отчитане състоянието и резултатите от действията за устойчивото развитие на общината.

8. Да разработи Индикативна финансова таблица, която да даде числов финансов израз на предвидените за реализация в плана мерки по съответните приоритети.

Съпричастни на проблемите за бъдещото развитие на общината и участници в нейното разработване, бяха основните партньори на местната власт (представители на институциите, бизнеса и гражданите) и цялата местна общественост (постигнатите резултати се разгласяваха с помощта на медиите, а в отделни случаи се представяха и пред широката общественост).

При разработката на Общинския план за развитие се прилагаха следните принципи: партньорство и прозрачност при осъществяване на планирането, концентрация на ресурсите за постигане целите на местното развитие и междуведомствената координация на дейностите между компетентните органи.

Работата на местната общност показва загриженост към бъдещето на хората, околната среда, природното и културно наследство и търсенето на баланса между тях. Стремежът за повишаване качеството на живот на местното население в този специфичен селски район, който трябва да се развива едновременно модерно и устойчиво. Общността показва решимост за дългосрочно използване на естествените ресурси и за съчетаване на онези наследени и все още еволюиращи култури, които дават на общината нейното културно многообразие и потенциала ѝ за бъдещо развитие.

Местната общност се обяви за провеждане на интегрирано мислене и действия на всички нива. При реализирането на програмите и инициативите касаещи обществената политика местната общност апелира за ефективна интеграция, както между различните структури на национално ниво, така и между областите, общините, различните организации и хората.

Местните хора имат по-добро виждане и усет за това какво е подходящо и какво би било устойчиво в общината в която живеят. Вземайки под внимание методите за действие в предстоящата промяна, местната общност поставя на първо място вижданията и желанията, ресурсите и потенциала на местните хора във всяко едно населено място.

Община Стамболово е разположена на територията на Област Хасково и е с площ от 276 кв. км. Намира се в североизточната част на Източните Родопи и отстои на 22 км. от Областния център. Населението на общината наброява – 13704 души по постоянен адрес и 6179 – по настоящ.

Общината се състои от 26 населени места. Релефът на Община Стамболово е пресечен, полупланински. На нейната територия са разположени над 80 микроязовира. По поречието на р. "Арда" се намират най-плодородните земеделски земи. Делът на обработваемата земя представлява 67,2% от общата територия на общината.

Общата визия за бъдещето на общината е формулирана в резултат на проведените срещи и дискусии с представителите на местната общност и местните власти. Жителите на общината добре осъзнават спецификата на местните ресурси и историческото минало на своя край и ги възприемат като упование и надежда за успешното си икономическо, културно и духовно възраждане в бъдеще. Те разбират, че местните ресурси трябва да се използват ефективно и разумно, съобразно принципите на устойчивото развитие.

След направения анализ участниците в работните групи определиха петте най-съществени ценности за бъдещето на община Стамболово:

- Грижа за хората, живеещи в този район;
- Добро съжителство и партньорски отношения;
- Запазване на наследството и традициите;
- Чиста околна среда;
- Грижа за биоразнообразието и устойчива среда.

Общинският план за развитие/ОПР/ включва и доразвива положителните практики на политиката за регионално и местно развитие през последните години, като ги приобщава към целите и приоритетите на Националната стратегия за регионално развитие и Областната стратегия за регионално развитие. Той отчита действащите и нови цели на структурните фондове и кохезионна политики на ЕС.

Предмет на ОПР е местното и регионалното развитие, които имат многоцелеви и многофункционален характер. За да се постигне сериозен напредък в местното развитие трябва да се предложи комплекс от интегрирани мерки, които ще допринесат за постигане на целите на дългосрочното развитие на общината и региона, като включи и териториалните фактори на растеж. По тази причина ОПР е обобщаващ документ, който обхваща всички ключови елементи на бъдещото регионално развитие. Някои от предложените политики ще се реализират в партньорство с останалите сектори и нива на управление. При всички случаи заложените действия винаги са свързани със задължителното участие на регионалните и местните власти.

Дългосрочната местна политика цели постигане на динамично устойчиво и балансирано развитие на населените места. Общината ще насърчава цялостното хармонично развитие чрез създаване и провеждане на действия, водещи до засилване на социалното и икономическо сближаване на различните обществени групи. В частност, Общината си е поставила за цел да намали различията между равнищата на развитие на отделните населени места и да осигури просперитет на всички населени места в общината. ОПР ще съдейства за осигуряване на равни възможности за икономическо развитие, достъп до икономически ресурси, по-висок жизнен стандарт и благоприятни условия на живот във всички населени места. Дългосрочната политика се стреми към баланс между различните аспекти на развитието (икономически, социален, екологичен и териториален) и между различните групи, териториални общности и нива, като по този начин играе ключова роля за устойчивото развитие. ОПР акцентира върху развитието и експонирането на основните фактори за растеж и

сравнителните предимства на общината, а именно човешкия капитал и качествената природна среда.

Петте цели, които общността определи като най-важни за бъдещето на община Стамболово:

- Да подкрепя бизнеса и бизнес инициативите, за да се осигури поминък за местните хора;
- Да подобрява информираността на гражданите, за да се доближи общината до съвременните постижения и положителни практики във всички области;
- Да създава условия осигуряващи грижа за децата, за тяхното здраве и съвременно обучение, за да се обезпечи бъдещето на общината;
- Да отговоря на нуждите на своите жители: от безопасна среда, социална грижа и достъп до всички съвременни комуникации, за да предпази от обезлюдяване общината;
- Да осигури места за отмора, развлечение, срещи, игри, културни инициативи и обучение, за да се подобри здравето на местното население.

Резюме на Общинския план за развитие

Общинският план за развитие цели повишаване благосъстоянието на хората, чрез насърчаване на предприемчивостта и засилване на местния икономически потенциал на отделните населени места на общината.

Планът измества акцента на земеделската политика от количеството към качеството на произвежданата храна и създаването на условия за увеличаване доходите на селскостопанските производители, чрез подобряване качеството на земеделските продукти и използване на нови по-ефективни дейности и технологии.

ОПР търси нови възможности за стимулиране на всички, които работят за опазване на общото културно наследство, природната среда и биоразнообразието.

Създава се общинска политика в областта на горското стопанство и се акцентира върху новите възможности, които тя предлага, с цел по-пълно облагодетелстване на местното население.

Развитието на местната промишленост и индустрията от сектора на услугите, се основава на местните ресурси, предприемачеството и структурните политики за селските райони.

Планът акцентира на значението, което има съвременната инфраструктура и преди всичко използването на модерните телекомуникации и информационни технологии за развитието на общинската икономика е изграждането на местен потенциал за развитие.

Разработват се програми за подкрепа и промоциране на алтернативния туризъм, който да показва най-характерните за общината услуги.

Предвиждат се мерки, които да подобрят информираността и да мотивират местните хора по такъв начин, че те да сътрудничат изцяло при дългосрочното опазване на дивата природа, ландшафта и културната среда, отличаваща региона.

Чрез обединяване на усилията между общини, публични власти и институции, да се поддържа и засилва интереса към селските територии, особено към архитектурното наследство, опазването на природата и интегрираното развитие на селските райони.

ОПР обръща сериозно внимание на новите технологии при преработката на отпадъците, енергийните източници и използването на биотехнологиите в селскостопанското производство и преработващата промишленост.

ОБХВАТ

- 1) Територията на община Стамболово
- 2) Времеви хоризонт - 2007-2013

ФИНАНСОВИ ИЗТОЧНИЦИ:

- ◆ Национален бюджет
- ◆ Общински бюджет
- ◆ Структурни фондове
- ◆ Финансови средства от бизнеса
- ◆ Дарения
- ◆ Частни инвестиции

ПРОЦЕДУРА И СЪГЛАСУВАНЕ НА ОПР
Кметът на общината внася в Общинския съвет предложение за разработване на ОПР
Общински съвет дава съгласие за разработка на ОПР Определя свои представители за членове на работните групи Определя финансовия ресурс за разработване на ОПР
Кметът определя със заповед работни групи и техните ръководители Кметът одобрява графика и начина /от общинска администрация или външни консултанти/ за разработване на ОПР
Провеждат се срещи на работните групи за анализ на съществуващата ситуация, обсъждане на визията, приоритетите и целите
Обединената работна група формулира предложение за визия и приоритети на ОПР
Общински съвет приема визията, приоритетите и целите на ОПР
Провеждат се срещи на работните групи за разработване на ОПР
Обединената работна група оформя проект на ОПР
Провеждат се консултации с независими експерти по проекта на ОПР
Обединената работна група коригира проекта на ОПР
Проектът на ОПР и ПР се предлага за предварително разглеждане от Общинския съвет
Кметът възлага извършването на предварителна оценка на ОПР
Провежда се публично обсъждане на проекта на ОПР
Обединената работна група отразява постъпили препоръки
Общинският съвет приема ОПР . Кметът определя състава на работната група за наблюдение на плана
Кметът на общината изпраща плана на хартиен и магнитен носител до областния управител, както и до областния управител, председателстващ в момента РСР и до МРРБ

РЕАЛИЗАЦИЯ НА ОПР
Кметът възлага междинна оценка на ОПР
Общински съвет разглежда междинната оценка и приема коригиращи действия
РЕАЛИЗАЦИЯ НА ОПР
Кметът възлага последваща оценка на ОПР
Общинският съвет разглежда заключителната оценка

1. СТРАТЕГИЧЕСКА ЧАСТ

ВИЗИЯ, ЦЕЛИ И ПРИОРИТЕТИ НА ОБЩИНСКИЯ ПЛАН ЗА РАЗВИТИЕ

Възможностите за развитие на Община Стамболово очертават визията за нейното бъдеще в средносрочен и дългосрочен план. Тези възможности са свързани с реалностите в общината, областта и страната. Голямото предизвикателство пред общността и пред общинските власти е реализацията на потенциала за развитие на община Стамболово през прогнозния период, успоредно с решаването на натрупаните проблеми.

Съставителите на ОПР са уверени, че просперитета на общината зависи изцяло от темпа на обновяване и засилване на икономиката в общината на базата на използването на нововъведенията и тяхното обвързване с наследството от ресурси, култура и умения. Във всички сектори бъдещите решения зависят от това местно наследство, от местните и регионални продукти, от вътрешните и външни пазари.

Визия: Община Стамболово да се превърне в просперираща община, осигуряваща висок жизнен стандарт на своите жители в областта на промишлено-аграрния и туристическия сектор, на базата на динамична икономика основана на знанието, запазвайки богатото си културно-историческо и природно наследство в съответствие с принципите на устойчивото развитие.

Приоритет 1. Подобряване на инфраструктурата

Цел 1.1. *Рехабилитация на съществуващата и изграждане на нова пътна и улична мрежа*

Цел 1.2. *Изграждане и обновяване на техническата, комуникационната, екологичната и социалната инфраструктура.*

Цел 1.3. *Изграждане и използване на система от алтернативни енергийни източници.*

Цел 2.4. *Изграждане на центрове за преработка на отпадъците.*

Цел 2.5. *Подобрена жизнена среда и инфраструктура за спорт, отдих и развлечения.*

Приоритет 2. Развитие на човешките ресурси

Цел 2.1. *Повишаване на образованието, квалификацията и чуждоезиковата подготовка на местното население*

Цел 2.2. *Обучение и подобрена информираност на местното население за европейските структурни политики, европейските стандарти и международните пазари*

Цел 2.3. *Подобряване услугите за граждани*

Цел 2.4. *Благоустрояване на заобикалящата среда и създаване на условия за почивка и отдих*

Цел 2.5. *Грижа за децата и хората в неравностойно положение*

Цел 2.6. *Подобряване на социално-икономическата интеграция на хората в неравностойно положение*

Приоритет 3. Повишаване конкурентноспособността на бизнеса

Цел 3.1. *Създаване на подкрепяща среда за бизнеса*

Цел 3.2. *Повишаване и разнообразяване на доходите и социалния стандарт на местното население*

Цел 3.3. *Намаляване на безработицата и повишаване на заетостта*

Цел 3.4. *Използване на новите технологии и изграждане на клъстери*

Цел 2.5. *Изграждане на бизнес обединения и местни структури за подкрепа на предприемачеството.*

Приоритет 4. Устойчиво и балансирано местно развитие

Цел 4.1. *Развитие на интегрирано земеделие и щадящи природата дейности, основани на технологичните новости*

Цел 4.2. *Интегриране на природозащитната дейност с предприемачеството, чрез изграждане на публично-частни партньорства*

Цел 4.3. *Съхранение и ефективно управление на общинския горски фонд*

Цел 4.4. *Опазване на биологичното разнообразие*

Цел 4.5. *Изграждане на алтернативни енергийни източници.*

Приоритет 5. Развитие на туризма

Цел 5.1 *Обособяване и изграждане на туристически зони*

Цел 5.2. *Маркетинг и реклама на местните селскостопански и туристически услуги*

Цел 5.3. *Развитие на туризма, на туристическите и обществените услуги.*

2. МЕРКИ И РЕЗУЛТАТИ

Приоритет 1. Подобряване на инфраструктурата

По този приоритет са планирани мерки, които целят обновяването на техническата, комуникационната, екологичната и социалната инфраструктура в общината за подобряване условията на живот във всички населени места на общината.

Мерки:

- 1.1. Изграждане на нови транспортни комуникации осигуряващи пряка връзка между ¹:
  - населените места - новопостроените участъци от магистралата;
  - населените места на общината;
  - общината със съседните общини.
- 1.2. Изграждане на отсечки и инфраструктура осигуряващи по-лесен достъп до конкретни природни и исторически обекти и благоустрояване района около тях;
- 1.3. Благоустрояване на уличната мрежа, тротоарите и пътните банкети;
- 1.4. Реконструкция и модернизация на съществуващата общинска пътна мрежа;
- 1.5. Изграждане на нова общинска пътна мрежа и прилежащата ѝ инфраструктура;
- 1.6. Изграждане на достъпна среда за инвалидите;
- 1.7. Поставяне на указателни табели на всички пътища водещи към Стамболово и основните туристически обекти, разположени на територията на общината;
- 1.8. Изграждане на канализационна мрежа във всички населени места на общината;
- 1.9. Изграждане на пречиствателни станции за отпадни води в населените места;
- 1.10. Изграждане на съвременна пречиствателна станция за питейни води;
- 1.11. Поддържане и модернизиране на водоснабдителната и канализационната мрежа във всички населени места за създаване на адекватна на съвременните изисквания ВиК инфраструктура;
- 1.12. Газификация на общината и изграждане на газопреносна мрежа в общината;
- 1.13. Газифициране на административния център и основните публични и производствени обекти;
- 1.14. Изграждане на енерго-спестяващо улично осветление във всички населени места на общината;

---

¹ Изграждане, рехабилитация и разширяване на съществуващата пътна мрежа:

- Няколко отсечки, които да свързват Стамболово с ЕК 9 Русе - Маказа
- Стамболово - Славеево
- Стамболово - Капитан Андреево
- Стамболово – Хасково
- Стамболово - Кърджали.

Изграждане на нова пътна мрежа от общинско значение:

- Тънково - бившата туристическа хижа,
- Път Долно Черковище – Рабово (по поречието на р. Арда)

Изграждане на нова пътна мрежа от междуобщинско значение:

- Долно Черковище – Маджарово
- Долно Черковище - Крумовград
- Рабово – Перперикон

- 1.15. Поддръжка и ремонт на уличното осветление;
- 1.16. Изграждане и възстановяване на напоителните полета в землищата, в които има водоизточници и условия за напояване;
- 1.17. Поддръжка и осъвременяване на съществуващите напоителни съоръжения;
- 1.18. Създаване на съвременна туристическа инфраструктура /хотелски комплекси, ресторанти, търговска мрежа и услуги/;
- 1.19. Привличане на външни инвестиции в общината за изграждане на почивни бази и атракциони;
- 1.20. Изграждане на Център за разделно събиране на отпадъците и Претоварно сметище;
- 1.21. Изграждане на система за домашно компостиране;
- 1.22. Подобряване качеството на сигнала и покритието на всички мобилни оператори;
- 1.23. Увеличаване броя на телевизионните и Интернет доставчици;
- 1.24. Обеспечаване на качествена телефонна връзка до всички населени места на общината, чрез цифровизация на телефонния пренос;
- 1.25. Изграждане на радио-връзка за осигуряване на Интернет достъп до всички населени места в общината;
- 1.26. Полагане на оптичен кабел до общинския център и съседните населени места;
- 1.27. Изграждане на горски пътища и пътеки, извън защитените територии на общината;
- 1.28. Изграждане на инфраструктурата на новозастроените квартали и обекти;
- 1.29. Изграждане на приют за бездомни кучета и приемане на общинска програма с конкретни действия и грижа за бездомните кучета.

Приоритет 2. Развитие на човешките ресурси

- 2.1. Обучение на местната общност за ефективно използване на структурните фондове;
- 2.2. Осигуряване на условия за обучение на местното население през целия живот;
- 2.3. Осигуряване на възможности за успешна социална интеграция на младите хора;
- 2.4. Демократизация на местното самоуправление. Разработване и реализиране на съвместни проекти между местните власти и гражданите в областта на: местната и регионалната политика, трудовата реализация, иновациите, историческото и природното наследство, обучението, културата и традициите;
- 2.5. Организиране на обучителни курсове, семинари, конференции и конкурси за подобряване на квалификационните знания, умения и информираност на местното население в областта на туристическите услуги и устойчивото развитие;
- 2.6. Разработване на програми за подобряване на конкурентноспособността на трудовия пазар, чрез квалификация, преквалификация и езикова подготовка;
- 2.7. Подобряване на професионалното обучение, знанията и уменията на безработните чрез организиране на обучителни курсове;
- 2.8. Подобряване на училищната среда, осигуряваща условия за извънучилищни занимания, спорт и развлечения на младите хора;
- 2.9. Осъвременяване на материалната база, обезпечаваша учебния процес;

- 2.10. Разкриване на нови медицински центрове в периферните на общината населени места;
- 2.11. Осъвременяване оборудването на съществуващите медицински центрове и подобряване на здравно-медицинското обслужване на гражданите;
- 2.12. Откриване на аптеки, оптика и други търговски услуги за гражданите на общината;
- 2.13. Разработване на програма за повишаване здравната култура на населението /за профилактика, здравно осигуряване и др./;
- 2.14. Предоставяне на услуги подобряващи социалната интеграция на хората в неравностойно положение;
- 2.15. Осигуряване на услуги за самотните, възрастните и болните хора;
- 2.16. Осигуряване на надежден и комфортен превоз за придвижване на децата от къщи до училище и обратно;
- 2.17. Разработване и реализация на Програмата “Традиции и културна интеграция” с цел запазване, развитие и популяризиране на културното и природното наследство;
- 2.18. Обучение на младите хора по въпросите на съвременната комуникация, култура на поведение, работа в екип и сближаването между различните етнически общности, чрез включването им в проекти с местно, регионално значение и международен обмен;
- 2.19. Подобряване на информираността на гражданите в областта на човешките права, демократизацията на обществото, правото на труд и социална реализация на маргинализираните общности;
- 2.20. Подобряване подготовката и информираността на младите хора в областта на информационните технологии и икономиката основана на знанието;
- 2.21. Осигуряване на публичност, гражданско участие и контрол във всички етапи на стратегическото планиране, бюджетния цикъл и реализацията на планираните в ПРОП дейности;
- 2.22. Прозрачност при разработването на секторните политики и съвместни действия с неправителствените организации, бизнеса и медиите при тяхната реализация;
- 2.23. Засилване на интеграционните процеси с общините от Южен Централен район, чрез разработване на съвместни инициативи, които да увеличат ефекта от фокусираната намеса в определени области.

Приоритет 3. Повишаване конкурентноспособността на бизнеса

- 3.1. Намаляване на безработицата, чрез подкрепа на съществуващите и създаване на нови бизнес инициативи;
- 3.2. Развитие на алтернативните услуги и стимулиране на стопанската предприемчивост за разкриване на нови работни места;
- 3.3. Изграждане на нови масиви от овощни насаждения;
- 3.4. Обновяване на съществуващите и изграждане на нови лозови масиви;
- 3.5. Развитие на нови биопроизводства и други производства, основани на съвременните технологии и научни достижения;
- 3.6. Развитие на традиционни за общината селскостопански производства;
- 3.7. Отглеждане на нови селскостопански култури;
- 3.8. Възстановяване на традиционни за района животински породи;

- 3.9. Отглеждане на нови високопродуктивни породи животни;
- 3.10. Развитие на хранително-вкусовата и преработващата промишленост;
- 3.11. Развитие на рибопроизводството и неговата преработка;
- 3.12. Подобряване на комуналните и административните услуги за гражданите.
- 3.13. Изграждане на Индустриална зона;
- 3.14. Провеждане на маркетингова и рекламна кампания за привличане на интереса на външните инвеститори към общината;
- 3.15. Изграждане на браншови сдружения и други обединения на предприемачите и селскостопанските производители;
- 3.16. Подкрепа за браншовите сдружения и реализиране на съвместни инициативи с цел насърчаване на предприемачеството;
- 3.17. Осигуряване на условия за партньорство с бизнеса за рециклиране на промишлени отпадъци;
- 3.18. Предоставяне на терени и общински сгради на предприемачи на преференциални цени с ангажимента за създаване на нови работни места и развитие на екологично чисти производства;
- 3.19. Изработване и реализиране на съвместни проекти на основата на публично-частните партньорства, които да подобрят трудовата заетост и да осъвременят облика на населените места;
- 3.20. Развитие на оранжерийното производство;

Приоритет 4. Устойчиво и балансирано местно развитие

- 4.1. Разработване и изпълнение на интегрирани политики за трансгранично сътрудничество и съвместните инициативи с Р. Гърция и Р. Турция в областта на устойчивото развитие, опазване на биоразнообразието и околната среда;
- 4.2. Разработване на програма с конкретни мерки за съхраняване на природното богатство /особено орнитологичното разнообразие и растителните видове/;
- 4.3. Разработване на Програма “Да запазим заедно биоразнообразието и природната среда!”, подкрепяща конкретни стопански инициативи незамърсяващи природната среда, ненарушаващи природното равновесие и забраняваща конкретни дейности, които застрашават устойчивото развитие на територията;
- 4.4. Провеждане на залесителни мероприятия на ерозирани терени;
- 4.5. Провеждане на планови залесителни мероприятия и обновяване на горския фонд;
- 4.6. Многофункционално и екологосъобразно използване на горския фонд;
- 4.7. Контролиране на стопанската дейност в защитените територии;
- 4.8. Подкрепа на селскостопанските производители, занимаващи се развитието на устойчиво селско стопанство, незамърсяващо околната среда;
- 4.9. Осигуряване на качествени услуги за селскостопанските производители и предприемачите от Общинския център за устойчиво развитие;
- 4.10. Внедряване на екологични производства и нови технологии, запазващи устойчивото развитие на територията и осигуряващи екологично чисти продукти;
- 4.11. Организиране на разделно събиране, преработка и ефективно използване на различните видове отпадъци;

- 4.12. Разработване и реализиране на програма за въвеждане и утвърждаване на местни екологични марки и производства;
- 4.13. Засаждане и отглеждане на маслодайни култури /мента, фастъци, лавандула, сусам и др./;
- 4.14. Оформяне на масиви с: малини, ягоди, касис, арония и други култури, за които местните почви и климат са благоприятни;
- 4.15. Изграждане на градини със селскостопански култури като: орехи, бадеми, лешници и др.
- 4.16. Развитие на нови хранително вкусови производства използващи селскостопанската продукция, на основата на шоковото замразяване, сушенето, новите технологии и др.;
- 4.17. Засаждане на дървесни насаждения от черници, акация, тополи и други;
- 4.18. Развитие на нови производства на основата на биотехнологиите /като производство на биоторове, екологично чисти продукти и др./.
- 4.19. Развитие на пчеларство, бубарство и други селскостопански производства;
- 4.20. Изграждане на ферми и стопанства, развиващи алтернативно земеделие и прилагащи съвременните научни достижения;
- 4.21. Подпомагане компетентните органи за дейностите по охрана и защита на горите от вредители, болести и пожари;
- 4.22. Опазване на биоразнообразието, чрез повишаване на информираността на местното население и неговото включване в инициативите насочени към съхранението на природната среда;
- 4.23. Контролиране на стопанската дейност в Защитената местност "Толемия сипей", съгласно ограниченията, наложени от нормативната база;
- 4.24. Полагане на грижи за язовирите и районите около тях, както и осигуряване на безопасността на хората;
- 4.25. Създаване на условия за екологична експлоатация и опазване на изворите и водните басейни от промишлени и други замърсявания;
- 4.26. Създаване на нови и обновяване на съществуващите зелени площи в населените места и около тях;
- 4.27. Подобряване на крайпътното, крайдворното озеленяване и благоустрояване централните части на населените места;
- 4.28. Популяризиране и реализация на програмата "За чист и уютен дом", включваща местното население в инициативите за хигиенизиране и озеленяване на публичните пространства, дворовете и районите около тях;
- 4.29. Организиране на пролетно почистване през месец април, в което да се включват: общината, фирмата за сметопочистване и сметоизвозване, по-големите фирми, учениците и гражданите;
- 4.30. Засилване на интеграционните процеси със съседните общини от Кърджалийска и Хасковска област, за постигане на максимален ефект за устойчивото развитие на региона;
- 4.31. Обединяване на усилията при реализирането на значими за общините проекти в областта на инфраструктурата, икономическото, социалното и културно развитие;
- 4.32. Използване на алтернативни /възобновяемите/ енергийни източници: слънце, вода и вятър.

Приоритет 5. Развитие на туризма

- 5.1. Институционално изграждане на Туристически информационен център (“ТИЦ”) “Кован кая”;
- 5.2. Създаване база данни за географските, икономическите и природни дадености на общината и областта;
- 5.3. Обновяване на информационната банка, съдържаща информация за: туристическите обекти, атракциите, дестинациите, както и приемане на заявки и резервации;
- 5.4. Обособяване на туристически зони в следните населени места: Долно Черковище /Туристическа зона – “Кован кая”/, с. Рабово, с. Бял кладенец, с. Голобрадово, с. Силен и “Вилно селище” – с. Балкан, като места с приоритетно развитие на туризма;
- 5.5. Организиране на местните културни празници и прояви, издигащи ролята и значението на общината като място с активно развитие на туризма и туристическите услуги;
- 5.6. Представяне на местните занаяти, техните производства, чрез организиране на рекламна кампания;
- 5.7. Подкрепа за местните хотелиери, ресторантьори и гражданите, предлагащи услуги за туристите;
- 5.8. Подкрепа за селскостопанските производители и занаятчиите, произвеждащи стоки, обслужващи туристите;
- 5.9. Създаване, координация и обслужване на туристическите маршрути в общината и региона;
- 5.10. Разширяване на трансграничното сътрудничество и съвместните инициативи с Р. Гърция и Р. Турция, с цел обединяване на усилията и развитие на съвместни инициативи в областта на туризма и околната среда;
- 5.11. Организиране на рекламна кампания с цел популяризиране на местните атракции в страната и чужбина;
- 5.12. Изработване на атрактивни рекламни материали за природните и културните забележителности, намиращи се на територията на общината;
- 5.13. Маркетингово проучване на потенциалните потребители на туристически услуги и набелязване на конкретни мерки за тяхното привличане;
- 5.14. Създаване или включване в туристически и други клъстери, подпомагащи бизнеса, туризма и устойчивото развитие на територията;
- 5.15. Поддържане и обновяване на Интернет страницата на общината на български и английски език и предлаганите туристически продукти;
- 5.16. Поддържане чиста околната среда и ландшафт около значимите природни и исторически обекти, използвани за развитие на туристическите услуги;
- 5.17. Организиране на дейности за възраждане на занаятите и подкрепа на младите хора, решили да овладеят и практикуват някои от традиционните местни занаяти;
- 5.18. Разработване и реализация на Програмата “Да запазим културното и природното наследство за бъдещите поколения!”;
- 5.19. Оформяне на техническата и търговска инфраструктура по туристическите обекти;
- 5.20. Създаване на система от мерки, насочени към увеличаване на местните приходи от туризъм и услуги;

- 5.21. Ремонт и поддръжка на всички паметници, музеи и културни забележителности;
- 5.22. Изграждане на детски и спортни площадки;
- 5.23. Доизграждане на общинския стадион и прилежащата му инфраструктура;
- 5.24. Изграждане и оборудване на закрыта спортна зала;
- 5.25. Саниране на обществените сгради и училищата;
- 5.26. Изграждане на местни обекти, осигуряващи услуги и атракции за туристите;
- 5.27. Осигуряване на спокойствието, безопасността, обществения ред и сигурността на гражданите;
- 5.28. Възобновяване на традиционното за община Стамболово надсвирване, като се разшири обхвата и участието на изпълнителите /включат се представители от съседните балкански страни/ и се превърне в основна културна атракция за общината;
- 5.29. Да се утвърди като традиция и продължи ежегодното организиране на Пленера на художниците от балканските страни в местността "Токмакли", като се издигне неговата роля и значение за културното сближаване и популяризирането на културната идентичност на местното население.

3. SWOT АНАЛИЗ

Ситуационен анализ на състоянието на общината

Силни страни	Слаби страни
Природни ресурси	Природни ресурси
Наличие на минерални извори	Качествата на минералната вода не се познават добре и тя не се използва ефективно
Наличие на 223 язовира, река Арда и водоеми за воден туризъм	Проблеми с тяхната поддръжката и инвестиции. Пускането и спирането на водата на язовир Студен кладенец от НЕК /рязката промяна на дебита/ застрашава биологичното разнообразие по поречието на река "Арда"
Атрактивен и разнообразен природен пейзаж	Липсва адекватна инфраструктура, атрактивни туристически маршрути и адекватни услуги за туристите, които да оценят тези природни дадености
Голямо биологично разнообразие от растителни и животински видове	Липса на грижа и заинтересованост от страна на местното население за опазване на биологичното разнообразие
Чиста околна среда поради липса на замърсители	Липсват надеждни изследвания, които да потвърдят екологичната обстановка
Наличие на редки видове птици и други животински видове	Не се познават и не се популяризират достатъчно редките видове. Не се използва интереса към тях от природолюбителите.
Наличие на богато разнообразие от минерали	Не се познават достатъчно минералите и възможностите за тяхното използване
Интересен ландшафт	Не е проучен и популяризиран
Богато разнообразие от пещери и скални ниши	Много от тях остават непознати
Природни богатства – минерали, варовик (Чала), инертни материали, пясък, чакъл, глина и др.	Голяма част от тях не се използва ефективно и природосъобразно

Човешки ресурси	Човешки ресурси
Раждаемостта е - 9,3%, но има и висока смъртност - 19%, което води до отрицателен естествен прираст	Все още лоши демографски показатели, застаряващо население и възпроизводство с отрицателен естествен прираст
Намаляващ интензитет на емиграцията към Турция и регистриране на обратен процес	Миграция и обезлюдяване на периферните населени места
Наличие на трудови ресурси	Липса на достатъчно квалифицирани кадри и местни специалисти с чуждоезикова подготовка
Нарастване на заетостта в частния сектор	Ниска трудова заетост на населението
Висок процент на посещаемост на училищата от младежите в общината	Постигане на нисък образователен ценз
Увеличена активност от страна на малките предприятия	Намаляване броя на заетите лица през последните години, поради нараснало търсене на квалифицирани кадри и липса на възможности за преквалификация на безработните
Откриване на нови работни места	Все още висок процент на безработица сред лицата без образование и квалификация
Сравнително добра активност при търсене на работа	Липса на достатъчно алтернативни и възможности за трудова заетост и професионална реализация
Заселване на три немски семейства	Намаляване броя на населението

Икономическо развитие	Икономическо развитие
Изграждане на нова винарска изба	Наличие на малки предприятия и упадък на традиционните производства
Разкриване на нови производства: Завод за ферментация и преработка на тютюн, Оранжерията в с.Жълти бряг, Консервен цех – с.Царева поляна и др.	Остаряла база и неконкурентни производства на съществуващите предприятия. Ниска популателна способност на населението
Наличие на преработващи предприятия:	Малък брой на предприятията преработващи продукти на

Мандра с.Голям Извор, Колбасарски цех - Кралево	хранително-вкусовата промишленост. Липса на обединение на предприемачите
Наличие на свободни общински терени и земи	Липса на достатъчен интерес и дългосрочна систематизирана общинска политика за подкрепа на инвеститорите и предприемачите
Възможности за професионално обучение на територията на общината	Липса на достатъчно квалифициран и подготвен персонал за новите изисквания на пазара
	Не се развиват местните занаяти
Наличие на многобройни водоизточници и водни басейни	Не се използва ефективно минералната вода и другите водоизточници
Наличие на свободна работна сила	Няма условия за преквалификация и ангажиране на безработните. Заетостта е в основната си част сезонна.
Процес на създаване на информационна база данни в Общинска администрация	Ниска информираност на предприемачите
Реализирани общи проекти между общината НПО и предприемачи	Изградени партньорства и малко на брой проекти

<i>Развитие на селското и горското стопанство</i>	<i>Развитие на селското и горското стопанство</i>
Изключително добри условия за отглеждане на селскостопански култури	Липса на гъвкавост, познаване на пазара и адаптивност при отглеждането на селскостопанските култури и въвеждането на интензивно земеделие
Липсват замърсяващи производства. Слабата стопанска дейност през последните години, води до чисти земеделски земи, водоеми и въздух	Липсват алтернативни екологични производства. Опасност от замърсяване поради неизползване на съвременни технологии в областта на селскостопанското производство и преработващата промишленост
Развитие на традиционно селско стопанство без използването на химически замърсители	Пустеещи земи, неефективно използване на съществуващите ресурси и потенциал
Преобладават широколистни и смесени гори Наличие на общински гори и общинско предприятие за тяхното управление	Безразборно бране на билки, гъби и горски плодове.
Наличие на голямо количество манатарки, печурки, пачи крак, жълт кантарион, риган, мащерка, шипки, тетра/смадлика/, лайка, глог, къпини, орехи, лешници, бадеми и др.	Липса на пряк контакт с изкупвателните пунктове, липса на систематичен контрол за опазването на горското богатство.
Установена и възстановена собственост върху земите и горите	Ерозирали горски площи. Слаба залесителна дейност в района.
Отглеждане на нови породи говеда, щрауси, овце, зайци, птици и др.	Единични опити, не се използват ефективно възможностите при отглеждане на нови животински породи
Развити традиционни пчеларство, отглеждане на пуйки, патици	
Стремеж към уедряване на земята	Отсъствие на обединения на производители и комасация на земята за организиране на съвременни селскостопански производства
Интерес от страна на селскостопанските производители към международните пазари и новите производства	Не се използват съвременните подходи на маркетинга и мениджмънта при реализиране на селскостопанската продукция
	Липса на обединения на производителите и главно на тютюнопроизводителите
Наличие на алтернативни енергийни източници	Не се използват до сега възможностите на алтернативните енергийни източници
Наличие на предприсъединителни програми за подкрепа на селскостопанското производство	Не познаване на предприсъединителните фондове и липса на възможности за кофинансиране на новите предприемачески инициативи
Наличие на машинен парк	Остаряла селскостопанска техника, стар автомобилен парк и ограничен обем услуги
Достъп до информация за новите приоритети, възможностите за подкрепа и стимулиране на селскостопанското производство	Не се познават европейските изисквания в областта на селскостопанските производства и стандартите за хранителните продукти Липсва систематизирана информация за възможностите и

	подкрепата на селскостопанските производители
--	---

<i>Развитие на туризма</i>	<i>Развитие на туризма</i>
Отлични природно-климатични условия	Липса на информация и реклама
Традиционен фолклор, кухня и обичаи	Слабо представяне извън пределите на общината
Традиции в областта на народното творчество, занаятите и провеждането на общински културни инициативи	Трудно приспособяване към пазарните условия и трудно намиране на средства за тяхното поддържане
Възможности за разнообразен обхват на туристическите услуги	Предлаганите услуги в основната си част не отговарят на съвременните изисквания за качество и не обхващат цялата гама от налични ресурси. Липсва разнообразие, качество и инициативност.
Семейно организиран бизнес, който ще помогне да се преустрои дейността в семейството от тютюнопроизводство в туристически услуги	Липса на туристически традиции, иновативни подходи, координация, предприемчивост и предлагане на европейски продукти
Сигурност и безопасност	Ангажирани са само легитимните държавни органи и институции
Наличие на богата културна история, бит, обичаи и традиции	Слаба информираност за историческото богатство и липса на активна рекламна дейност
Минерални извори	Липса на опит в областта на балнеолечението. Не се познават и популяризират качествата на водата. Не се познават и популяризират качествата на водата и нейните лечебни възможности
Активна общинска администрация за привличане на инвестиции на национално ниво	Липса на ефективни местни партньорства за решаване на общинските проблеми. Слаба координация в областта на туризма и липса на обща визия за качеството на предлаганите услуги
Сравнително добра общинска инфраструктура	Необходимост от ремонт и осъвременяване на инфраструктурата
Наличие на неправителствени организации в общината и тяхното активизиране	Липсват туристически организации с качествено развита и успешно приложима на практика ноу-хау система
Издаване на рекламни материали, представящи общината и отделни нейни инициативи	Липсва рекламна планирана кампания за системно промоциране на общината и на нейните възможности
Възможност за откриване на нови работни места	Сезонна нестабилност на туристическата дейност
Привлечени турператорски фирми и НПО за подобряване на информационната дейност	Недостатъчно развита и технологично обезпечена информационна система
Наличие на търговски обекти задоволяващи нуждите на местното население и на част от гостите на общината	Липса на развита търговска мрежа за активно обслужване на засилен туристически поток, предлагаща разнообразие и качество
Наличие на единични местни инициативи (с. Долно Черковище) за оборудване на къщи за гости	Липсва масовост и мрежа от туристически и бизнес услуги
Производство на селскостопански продукти с отлични вкусови и екологични показатели	Слаба подготовка и информираност на производителите за изискванията и възможностите на биопроизводствата и тяхната реализация
Реализирани проекти в областта на туризма. Има изградени еко пътеки. Описано е биологичното разнообразие, с акцент върху орнитологичното богатство.	Не се познават и не се използват
Наличие на почивни бази	Малко на брой почивни бази и остарял сграден фонд. Липса на достатъчно условия за комфорт и пълноценен отдих. Трудности с тяхната поддръжка и експлоатация.
Изграждане на нова почивна база край с. "Долно Черковище"	В процес на строеж
Проекти за нов почивен комплекс в с. Бял кладенец	В процес на проектиране

Богато културно наследство	Липсват финансови ресурси за неговата поддръжка, реставрация, опазване и популяризиране
Леглови капацитет и услуги, предлагани от частни къщи	Липса на достатъчно условия за комфорт и пълноценен отдих
Минералните извори са каптирани	Чешмите имат потребност от ремонт и саниране
Добра екологична обстановка	Липсват паркове, градинки и зелени площи за отмора и благоустроена среда
Изграждащ се Рехабилитационен център	В процес на строеж. За сега липсват добре оборудвани места за спорт и възстановяване.
Изградени спортни съоръжения	Лоша поддръжка на съществуващите и необходимост от изграждане на нови. Липса на покрита спортна база

ИНФРАСТРУКТУРА	
<i>Транспортна инфраструктура и транспортни услуги</i>	<i>Транспортна инфраструктура и транспортни услуги</i>
Изградена добра пътна и транспортна мрежа	Качеството не отговаря на европейските стандарти за пътна мрежа
Сравнително добра междуселищна пътна мрежа	Липса на достатъчно средства за поддържане на четвъртокласни пътни мрежи
Добре развит автомобилен междуселищен транспорт	Слаба честота на обществения транспорт. В по-отдалечените села транспорта е нередовен
Добри транспортни връзки с Общинския център	Липсват директни транспортни връзки с някои от населените места на общината
Добри транспортни връзки с Хасково, Пловдив и София	Липсва вътрешноселищен транспорт, свързващ Общинския център с периферията
Има частни фирми, които предлагат транспортни средства под наем	Слаба наситеност на транспортните услуги. Не е развит добре таксиметровия транспорт и превозваческите услуги.
	Липсва съвременна маркиране и достатъчно на брой пътни табели на подходите към общината

<i>Водоснабдяване и канализация</i>	<i>Водоснабдяване и канализация</i>
Територията на общината е добре водоснабдена и разполага с качествени водоизточници	Не всички водоизточници се използват рационално
Всички населени места на общината са водоснабдени	Част от съществуващата водоснабдителна мрежа е остаряла и се нуждае от подмяна и реконструкция
Наличие на голям брой локални извори	Липса на канализация в голям брой населени места
В селата има изградени дренажни ями към локалните водоизточници	Липсват съвременни пречиствателни станции за питейни води
В селата има септични и дренажни ями	Липса на пречиствателни станции за отпадни води

<i>Управление на отпадъците</i>	<i>Управление на отпадъците</i>
Подписан договор с фирма "Волф", наличие на контейнери тип "Бобър", редовно сметоизвозване, добре организирано сметосъбиране	Липса на разделно сметосъбиране, рециклиране на отпадъци
Организирано сметосъбиране във всички населени места на общината	Не се използват новите технологии на биологична основа Липсват компостни центрове

<i>Телефонизация</i>	<i>Телефонизация</i>
Територията на общината е телефонизирана	Няма цифровизация на телефонната мрежа
Наличие на покритие от страна на основните мобилни оператори	Липсва цялостно покритие на територията на общината от мобилните оператори
Осигурен Интернет достъп до с.Стамболово	70% от територията на общината е лишена от кабелен достъп до Интернет

<i>Енергийни източници</i>	
Възможност за използване на	Лошо познаване на възможностите за използване на

алтернативни енергийни източници	алтернативните източници
Природни дадености и богато разнообразие от природни източници на енергия	Липсва на финансов капитал за изграждане на капацитет за преработка на отпадъците и природните източници на енергия
	Не познаване на сложната нормативна уредба и възможностите на новите технологии

<i>Социална сфера и здравеопазване</i>	<i>Социална сфера и здравеопазване</i>
Изградена мрежа за доболнична помощ	Не достатъчно оборудвано звено за спешна медицинска помощ
Наличие на аптека в Стамболово	Недостатъчен брой аптеки за населените места отдалечени от административния център
Наличие на един медицински център и медицински кабинети за индивидуални практики /джипита/	Недостатъчно оборудване на центровете и малък на брой медицински услуги за населението
Функционираща читалищна мрежа	Липса на достатъчно средства за развитие на културните дейности. Липса на граждански сдружения и инициативи за популяризиране на културните традиции и опазване на културното наследство
Стратегия за хората в неравностойно положение	Липсват финансови средства за подобряване на услугите за хората с увреждания (11 деца, 125 инвалида)

<i>Образование и грижа за децата</i>	<i>Образование и грижа за децата</i>
Развита училищна мрежа и учебна база	Не се използва достатъчно ефективно за подобряване на професионалното обучение и квалификацията след завършване на средното или основното образование
Наличие на достатъчно на брой учебни заведения и учителски персонал	Физическо и морално остаряла учебно -техническа база и недостатъчна окомплектоване на учебните кабинети
Всички социални групи имат достъп до учебните заведения	В някои училища слетите паралелки затрудняват процеса на обучение
Там където училищата са закрити е осигурен превоз на учениците	Голям брой закрити училища до 1994 г.
Наличие на някаква спортна база 26 стадиона	Връщане на терените на спортните съоръжения Липса на оборудване на спортните съоръжения Липса на възможности за извънкласно обучение, спорт и развлечения
Изградени 2 компютърни кабинети	Липса на достатъчна компютърна техника Липса на компютърна подготовка за голяма част от учениците
Възможност за професионална подготовка и обучение	Нисък интерес към професионалното обучение и слаба езикова подготовка
Осигурен транспорт от страна на общината за учениците от по-далечните села	Липса на технически надеждни транспортни средства

ВЪТРЕШНИ ФАКТОРИ

Силни страни

- Сравнително добра транспортна и ВиК инфраструктура
- Потенциал в областта на селското стопанство, туризма и преработващата промишленост
- Екологично чист район
- Биоразнообразие
- Традиционни селскостопански производства
- Наличие на съвременни комуникационни връзки
- Откриване на нови производства
- Общински горски фонд

SWOT ИКОНОМИКА

□□□□□□□□

□□

□□□□□□□□

□□□□□□□□

ВЪНШНИ ФАКТОРИ

Възможности

- Стратегическо географско положение
- Навлизане на нови пазари
- Европейски фондове подкрепящи селските райони
- Възможности за трансгранично сътрудничество и засилване на контактите
- Развитие на частния сектор и инициатива
- Развитие на туризма в страната и региона
- Развитие на алтернативното земеделие
- Устойчиво развитие на селските райони

Слаби страни

- Закрити производства
- Наличие на безработица
- Липса на достатъчен брой нови производства
- Ниска инвестиционна активност
- Слаба активност на работната сила
- Липса на квалифицирана работна сила
- Недостатъчно междуобщинско координиране при реализация на съвместни проекти
- Миграция
- Застаряващо население
- Ниска покупателна способност на населението

□□□□□□□□□□

□□□□□□□□

Заплахи

- Слаба предприемаческа активност
- Неблагоприятна бизнес среда
- Липса на финансови ресурси
- Разширяване на бедността, социалната и икономическа стратификация
- Несигурни общински приходи
- Силна финансова зависимост от държавата
- Криза в тютюнопроизводството
- Развитие на дейности, замърсяващи околната среда
- Напускане на квалифицираните и образовани специалисти
- Нежелание от страна на местните производители да сменят традиционните селскостопански производства с нови

4. СОЦИАЛНО-ИКОНОМИЧЕСКИ АНАЛИЗ

Оценка на природните потенциали и фактори за развитие (земя, води, полезни изкопаеми и др.), географски дадености, геостратегическо положение, като потенциал за развитие и досегашното му използване.

Община Стамболово е разположена на територията на Област Хасково и е с площ от 276 кв. км. Намира се в североизточната част на Източните Родопи и отстои на 22 км. от Областния център. Населението на общината наброява 13704 души по постоянен адрес и 6179 – по настоящ.

Общината се състои от 26 населени места. Релефът на Община Стамболово е пресечен, полупланински. На нейната територия са разположени над 80 микроязовира. По поречието на р. "Арда" се намират най-плодородните земеделски земи. Делът на обработваемата земя представлява 67,2% от общата територия на общината.

Демографска информация

Приблизителната възрастова структура на населението в община Стамболово е:

възрастова група	процент
0 - 5 години	4,84%
6 - 12 години	7,54%
12 - 18 години	7,17%
18 - 29 години	14,44%
30 - 45 години	19,64%
46 - 59 години	16,79%
60 - 75 години	21,30%
над 76 години	8,28%

Въпреки високия процент на раждаемост в общината (9,30%), който надвишава средния за областта, периферията на общината се е превърнал в "обезлюден комплекс от къщи". За устойчивостта на тази тенденция допринасят: масовата вътрешна миграция, емиграцията в Турция и най-високият процент смъртност в областта - 19%. В целевия район на общината поради масовото напускане на младите хора и хора в трудоспособна възраст, посочените по-горе проценти са още по-високи. Този процес се увеличава особено през зимата, тъй като заетостта има сезонен характер. Населението е зает главно в тютюнопроизводството. Регистрира се висок ръст на скрита безработица.

Съществен момент в демографското развитие на общината през последните 14 години е интензивната миграция и емиграция. Усилията са насочени за преодоляване на причините, пораждащи тези тенденции за привличане на инвестиции, запазване на съществуващите и разкриване на нови работни

места, благоустрояването на населените места и изграждането съвременна инфраструктура.

Изводи:

Тенденциите в развитието на миграционните процеси са следните:

- изселване на младите хора /до 30 г./ в посока към по-големите и развити центрове, поради по-добрите възможности за работа или обучение. Миграцията е с посока село-град;

- емиграция на голяма част от населението и то главно в република Турция;

- макар и по-слабо като тенденция заселване на население в над трудоспособна възраст в населените места в общината от по-големите центрове /голям център-село/.

Приблизителен етнически състав на населението община Стамболово:

Етническа група	Процент
Българска	30,40%
Турска	67,00%
Ромска	1,50%
Други	1,10%

Община Стамболово може да се определи като район – еталон на толерантност между етносите, защото в отделни периоди през годините, когато в някои райони на страната съществува етническо напрежение, то в този край местното население запази толерантни и коректни взаимоотношения, независимо от етническата и религиозната си принадлежност.

Населението на общината е смесено и е съхранило традициите и обичаите както на християнската, така и на мюсюлманската религия.

Инфраструктура

Пътната мрежа на територията на общината е изградена от третокласни и четвъртокласни пътища с дължина съответно 47 км и 85 км. Общината извършва периодични строително-монтажни дейности на четвъртокласната пътна мрежа, на уличната мрежа в населените места и свързаната с тях инфраструктура. През последните години са изградени пътища и пътни отсечки свързващи различни села и махали, разположени на територията на общината.

Много от улиците в селата не са асфалтирани или имат частична улична настилка.

Водоснабдителната система в общината включва следните по-големи съоръжения:

- 140 км. водопроводна мрежа в населените места;
- 90 км. водопроводи извън населените места;
- 1 пречиствателна станция за питейни води;
- 1 бр. питейни резервоари;
- 1 бр. водоснабдителна помпена станция;

Полезното използваната вода е около 80 л/ж/ден, с тенденция за намаляване, поради нарастване цената на водата и повишаване точността на измерването.

Загубите на питейна вода са около 20 %. За периода от 1999 г. до 2003 год. относителният дял на полезно използваната вода по старите водопроводи е намалял от 83% на 70,5%. Подадените за 2003 г. води са – 102 хил.куб.м., а доставената вода е 72 хил.куб.м. Това се дължи основно на следните причини:

- Амортизирана водопроводна мрежа. Около 40 % от тръбите са от азбестоцимен, които са в експлоатация повече от 20 год.
- Не е оптимизирано нивото на управление на водоснабдителните системи, тъй като на територията на общината те се управляват от ВиК Хасково и “Стамболово” ЕАД..
- Намалял е обема на полезно използваната питейна вода за промишлени нужди, поради намалялата производствена дейност.
- Има пропуски при отчитането и измерването на подаваната вода от различните водни дружества.

Изградената през последните години нова преносна мрежа за питейна вода намалява в голяма степен загубите на вода и подобрява нейното качество. В процес на изграждане са нови вътрешни водопреносни мрежи. Рехабилитират се няколко линейни водопреносни обекта и други обекти свързани с водоподаването.

Общо за общината са изградени 52 км. канализационна мрежа. Все още липсват изцяло канализирани населени места в общината. Частична са канализирани 17 населени места. На този етап отвеждането на отпадъчните води от сградите се осъществява главно с къси канали до попивни и септични ями.

Фактичното състояние на изградената в общината водопреносна мрежа не е добро. Част от нея (около 20%) се нуждае от реконструкция поради физическо и морално остаряване. Някои от построените канализационни мрежи в населените места, също се нуждаят от реконструкция, защото не са довършени и не са в състояние да провеждат нараналите количества отпадъчни води.

Питейното водоснабдяване в община Стамболово се осъществява от подземни и повърхностни водоизточници. Мнозинството от тях (около 35%) са малки водоизточници. Водите на територията на община Стамболово се управляват от ВиК Хасково, Басейнова дирекция – Пловдив, община Стамболово, “Стамболово” ЕАД, Енергоразпределение – Пловдив, РИОКОЗ и др.

Производственият и санитарен контрол по химичните, микробиологичните и радиологичните показатели на питейните води се извършват съответно от ВиК Хасково и “Стамболово” ЕАД .

Контролът върху качеството на водите се осъществява от РИОСВ – Хасково и РИОКОЗ – Хасково.

Природният състав на водите варира в широки граници по отношение на твърдост, флуорен и йоден дефицит, което обуславя необходимостта от постоянство в провежданите профилактични мероприятия. Незначителни са отклоненията в показателите: амоняк, нитрити, окисляемост и фосфати. Природно обусловено е наднорменото съдържание на манган в питейните води, който силно влошава органолептичните показатели, а това води до големи загуби за поддръжка на водопроводните съоръжения.

Н територията на с.Долно Ботево има два минерални извора. Има и други, които не са проучени и не се познават.

В по-големите населени места като: Стамболово, Царева поляна, Балкан, Жълти бряг и др. са изградени напоителни водопроводи., които също са амортизирани и изискват подмяна и разширяване.

Всичките 26 населени места на общината са телефонизирани. Телефонните центри са аналогови, старо поколение и изискват цялостна подмяна и цифровизация на преноса.

Покритието на мобилен оператор М-Тел покрива 85% от територията на общината, а «Глобул» едва 15%. Радио интернет връзка има осигурена единствено за общинския център – Стамболово, което осигурява пряк достъп на различните публични институции до глобалната мрежа.

Абонати на кабелната телевизия са хората от населените места между Хасково и Стамболово и наброяват около 70 човека.

В Стамболово работи и Интернет кафе, което осигурява възможност за ползване на интернет връзка на местното население.

Общината е сключила договор за събиране, транспортиране, оползотворяване или обезвреждане на отпадъците с фирма “ВОЛФ”, която се грижи за чистотата на територията на общината. Тя е оторизирана от да сметопочиства и сметоизвозва всички отпадъци от територията на община Стамболово до сметището в гр.Харманли. В общината е забранено изоставянето, нерегламентираното изхвърляне, изгарянето или друга форма на неконтролирано обезвреждане на отпадъците.

В общината са осигурени: 263 броя контейнери, 25 броя кошчета за отпадъци и други съдове за съхраняване на битовите отпадъци. Осигурените съдове и организираното сметоизвозване осигурява сметосъбирането и обработката на 637 т отпадъци годишно.

Организирано е събирането на битовите отпадъци на територията на всички населени места в общината и е обезпечено транспортирането им до депото в гр.Харманли, където е гарантирано тяхното обезвреждане, съгласно нормативните изисквания.

Уличните платна, площадите, алеите, парковете и другите територии от населените места, предназначени за обществено ползване се почистват редовно.

Все още не е осигурено:

- разделното събиране на битови отпадъци, включително отпадъци от опаковки, като определя местата за разполагане на необходимите елементи на системата за разделно събиране и сортиране на отпадъците от опаковки;
- организирането и прилагането на система за разделно събиране на излезлите от употреба луминесцентни и други лампи, съдържащи живак;
- организирането на дейността по събирането и съхраняването на излезли от употреба моторни превозни средства и осигуряване на площадките за временно съхраняване.

Не е напълно предотвратено изхвърлянето на битови и промишлени отпадъци на неразрешените за това места и/или създаването на незаконни сметища.

Изводи:

- Съществуващата водоснабдителна мрежа е остаряла и се нуждае от подмяна и реконструкция;
- Амортизираната водопреносна мрежа е причина за значителни загуби на питейна вода и за влошаването на нейните качества;
- Не е изградена съвременна система за пречистване на питейните води, което води до влошаване качествата на подаваната за пиене вода при обилни валежи;
- Не е изградена съвременна система за пречистване на отпадните води, което създава опасност от замърсяване на водоизточниците.

Местна икономика

Селското стопанство е традиционен отрасъл в общината. Основен поминък е тютюнопроизводството. Застъпено е лозарството, зеленчукопроизводството и животновъдството. Като най-важна второстепенна селскостопанска дейност е отглеждането на лозя. Общата площ на лозовите масиви е 8376 декара, концентрирани основно в землищата на селата Стамболово, Царева поляна, Гънково и Малък извор. Лозарството и винопроизводството са традиционни за този край. Откритите 2 тракийски шарапани са доказателство за традициите във винопроизводството.

Промислеността е представена от няколко малки производствени единици. Това са: Избата за отлежаване и бутилиране на вино, намираща се в с. Стамболово; мандрите в селата: Голям Извор, Долно Черковище и Стамболово; Колбасарски цех в с. Кралево и Консервен цех в с. Царева поляна. Разширена е фабриката за съхранение, ферментация и манипулация на тютюн в с. Гледка на “Миссириан БГ” АД, където са ангажирани около 350 човека.

В Стамболово се строи и втора винарска изба. По поречието на река Арда (с. Долно Черковище) се изгражда туристически комплекс, където се очаква да бъде наето част от местното население.

Особен проблем е сезонният характер на безработицата, който през зимните месеци се увеличава средно с 5-7 пункта.

Липсата на подходящо обучение и квалификационни курсове, отсъствието на съвременна база и информационни източници прави населението пасивно, дезинтегрирано и демотивирано по отношение на каквито и да са нови инициативи. То дори не е подготвено да получи нова квалификация или преквалификация. Местното население не вижда реални възможности за бъдещата си реализация, защото не притежава необходимото образование, липсват подходящи работни места и не се познават съвременните информационни технологии и тяхното значение за развитието на икономиката. Тези социални процеси налагат интегрираното развитие на селското население, чрез прилагането на различни форми на алтернативно земеделие и туризъм. В момента в СОУ – с. Стамболово се подготвят ученици по специалност “Кулинар - сервитьор”, който е крачка напред, но са необходими още много усилия за осигуряване на допълнителна подготовка на кадрите, както и за придобиване на други знания и умения в областта на занаятите, алтернативното земеделие и туризма. Разкрита е и паралелка “Технологичен туризъм” за учебната 2004/ 2005 година.

Доходите на населението в общината се формират предимно от селскостопанска дейност, отглеждане на тютюн, зеленчуци, лозарство и животновъдство. Наблюденията показват, че общината не прави изключение по отношение на спада на доходите и жизненото равнище на населението. Земеделските производители са затруднени при реализацията и износа на произведената продукция. Със същите проблеми се сблъскват и другите производители, като млекопреработвателите и месопреработвателите от района.

В общинския център има клон на СИБанк-Хасково, но няма възможности за кредитиране на новите бизнес начинания и подкрепа на съществуващите МСП, поради липса на подготвени кадри и недостатъчната информираност на населението.

Потенциалът за икономическото възраждане на региона се крие главно във включването на голям брой частници под различна форма в развитието на селския туризъм. Различните услуги в тази област се смятат за форма на

икономическа дейност, която може да помогне за запазването на природната среда, аграрните традиции, селската култура и бит, да допринесе за благоденствието на местното население.

На национално ниво селският туризъм се разглежда като главна възможност за ръст на местната икономика и селско развитие, в партньорство и интеграция с другите форми на икономическа дейност в селските области. Законът за Туризма през 1998 г. (с изменение през 2002 г, 2003 и 2004 г.) обръща внимание и върху развитието на туризъм в малък мащаб в селските области. Националната политика - чрез Програма САПАРД и Програма “Красива България” благоприятстват селския туризъм и туризма извън градските области.

На територията на общината до сега са финансирани и реализирани различни проекти от няколко финансиращи програми: ФРИ, Проект “Красива България”, “САПАРД”, Фондация “Отворено общество”, ПУДООС към МОСВ, ФРМС и др. Натрупаният опит е сериозна база за развитие на местната общност и за постигане на по-висока ефективност и мултипликация на резултатите.

Равнище на безработица и достъп до пазара на труда

Липсата на условия за плавен преход доведе до увеличаване процента на безработица в общината. Равнището на безработица средномесечно през 2003 г. в община Стамболово е 22,1%. Делът на жените е 59%. Прави впечатление, че без професия са цели – 85% от безработните. Само 53 човека в общината имат работническа квалификация. Тази тенденция се дължи главно на закриването и приватизацията на малките производствени и селскостопански структури, осигурявали в миналото работни места на местното население и на ниския образователен и квалификационен ценз на местното население. Нови производства поради редица причини възникват рядко и трудно в подобни селски райони, а когато са факт, предприемачите не желаят да приемат необучени и без образование работници.

Информация за безработицата в община Стамболово

ПОКАЗАТЕЛИ	2001 г.	2002 г.	2003 г.	2004 г.
Регистрирани безработни	704	410	461	472
В т.ч. жени	378	220	272	277
По възраст				
до 24 години	62	48	49	53
от 24 до 29 год.	83	52	51	55
от 30 до 44 год.	285	149	183	160
от 45 до 49 год.	105	49	63	69
над 50 години	169	112	115	135
По образование				
- висше	6	5	6	5
- средно	113	78	77	77
в т.ч. средно професионално	87	61	61	70
- основно и по-ниско	585	327	378	389
По професионална квалификация				
- специалисти	20	10	16	16
- с работническа специалност	77	58	53	56
- без специалност	607	342	392	400

Голяма част от младежите поради бедност напускат училище преди да са придобили специалност и остават в къщи, без да имат реален шанс за трудова реализация. Много от тях избират миграцията към вътрешността на страната или в емиграцията в Турция, като работят основно на строителни обекти или в селското стопанство. Регистрираните безработните младежи в целевия регион, като относителен дял спрямо безработните са - 24%. Посочените данни показват, че безработните младежите и жените с ниска степен на образование и без специалност и професия, се намират в особено неблагоприятно положение на пазара на труда, тъй като много трудно намират работа. В резултат от всичките тези фактори младежите в селата и особено жените от турската етническа общност, остават трайно безработни.

Закриването на съществуващите и липсата на нововъзникнали МСП, ниската предприемаческа активност и незадоволителното образователно равнище на основната част от населението доведе до сериозно обезлюдяване на района през последните 15 години и трайно висок процент на безработица (средномесечната безработица в този район за 2003 г. е – 25,3%).

Изводи:

Увеличените работни места през последната година се дължи основно на:

- Въвеждането на нови производства в общината;
- Ползването на финансови стимули от работодателите за разкриване на нови работни места и действие на субсидирането през цялата бюджетна година;
- Нормативно задължение за регистрация на трудовите договори на всички заети лица в НОИ.

От анализа на текущото състояние могат да бъдат изведени следните основни проблеми и направления и направления в дейността:

Демографски и социални

- намалява броя на населението на община Стамболово с изразена тенденция към застаряване;
- намалява оносителния дял на населението в трудоспособна /икономически активна/ възраст и на работната сила като цяло;
- неблагоприятни тенденции във възрастовата и образователната структура на работната сила;
- ограничени възможности по професионална, трудова и социална реализация.

Пригодност за намиране на работа

- изцяло доминира броят на регистрираните безработни без специалност и с нисък образователен ценз – 72% от общия брой на регистрираните безработни в общината;
- висок процент на регистрирана безработица в селата на общината, най-вече в селата от периферията;
- невъзможност за реализиране на завършилите средно образование според нуждите на пазара на труда;
- ограничена преквалификация на безработните;
- несъответствие между търсената квалификация и предлаганата такава в регионален аспект;
- увеличава се броят на безработните с работнически професии.

Социална изолация поради неконкурентноспособност за реализация на трудовия пазар

- висок процент на регистрираните за втори и трети път лица /циклична безработица/;

- прогресиращо увеличение и висок процент на продължително безработните лица;
- увеличава се броят на безработните без право на обезщетение;
- изключително висок процент на лицата без образование и професия в групата на продължително безработните.

Активизиране на диалога с работодателите

- активно сътрудничество и повишаване на личните контакти с работодателите за изясняване на техните потребности от работна сила и ползване на насърчителни мерки и финансови стимули за създаване и запазване на заетост;
- проучване на всички възможности за провеждане на професионално обучение на заетите лица при въвеждане на нови технологии и нови производства, за поддържане и повишаване на квалификацията;
- Предприемане на действия за преодоляване на несъответствията на завършилите средно и по-висока степен на образование и нудите на трудовия пазар;
- Включване на значително по-широк кръг работодатели в разработването и реализирането на проекти по програми за заетост.

Основни проблеми на пазара на труда:

- Силно **натоварване на трудовия пазар**, характеризиращ се с намаляващо през последните три години търсене на работна сила, явна и трайна диспропорция между търсенето и предлагането на работната сила;
- В общината се усеща **фактора** сезонна заетост;
- **Закриване на производства**, които бяха сериозен икономически стимул за развитието на селата;
- **Безработните специалисти** са от определени специалности най-вече с педагогически и икономически специалности;
- Недостатъчни възможности и мотивираност на работодателите да разкриват **нови работни места**.

Във връзка с изложените проблеми могат да бъдат определени следните приоритетни задачи, които ще стимулират развитието на трудовия пазар в община Стамболово:

- Осигуряване на заетост чрез саниране на работни места и разкриване на нови работни места по разработени проекти и програми за заетост;
- Провеждане на активна политика за увеличаване на заетостта и насърчаване на работодателите за ползване на финансови стимули за разкриване на нови работни места;

- Стимулиране на самостоятелна стопанска дейност;
- Подпомагане на групите в неравностойно положение на пазара на труда – младежи, продължително безработни, етнически малцинства и др.;
- Поддържане и стимулиране на квалификацията и преквалификацията на работната сила (заети и безработни лица), адекватна на потребностите на пазара на труда;
- Насърчаване на заетост, в това число на самостоятелна заетост, в развитието на туризма и туристическата инфраструктура;
- Опазване и поддържане на природните ресурси;
- Възстановяване на традиционни за общината селскостопански производства;
- Стимулиране на активно поведение на работната сила;
- Институционална пратнърство.

Природна среда и биоразнообразие

България през последните години прие предизвикателството да бъде една от водещите страни на стария континент в областта на природозащитата и устойчивото развитие. Най-голямото богатство на България е съчетаването на разнообразна и съхранена природа с ценно културно-историческо наследство, традиции, бит и разбира се, талантлив и гостоприемнен народ. България е първата европейска страна, която разви и прие собствена Национална стратегия за опазване на биологичното разнообразие (1995 г.). Разработваната Програма за опазване на Околната среда използва “Насоките за дейности, свързани с развитието на устойчив туризъм и с биоразнообразието” на Конвенцията за биологично разнообразие.

Биологичното разнообразие е многообразието на всички живи организми във всички форми на тяхната естествена организация, техните съобщества и местообитания, на екосистемите и процесите, които протичат в тях. Биологичното разнообразие е неразделна част от националното богатство и опазването му е приоритет и задължение за държавните и общинските органи и организации.

Река Арда е прорязала родопските склонове, образувайки причудливи форми и образувания. Вулканичните скални комплекси достигат на места височина до 150 метра. Тук се срещат голяма част от основните елементи на ландшафта: реките, с техните брегове и оводнени стари речни корита; блата, езера, преовлажнените ливади и други екологични зони;

многобройните пещери, скалните ниши и стени; седловините и други естествени територии, свързващи отделни планински масиви; полските синори, ползащитните пояси, ливадите и пасищата; заливните речни тераси и крайречната растителност; гори, които са разположени до 500 м надморска височина.

Огромните скални комплекси, сипеи и пропасти са убежище на голям брой скалолюбиви видове, с ограничено разпространение в България. Наред с преобладаващата сухулюбива растителност в доловете има неголеми участъци с мезофилни дъбови гори. Тук се намира Защитената местност “Големия сипей”, която се намира на северния бряг на яз.”Студен кладенец” и попада в землищата на селата Рабово и Бял кладенец. Защитената местност е обявена със Заповед N РД-471 от 11.08.2001 г.(ДВ 73/2001 г.) на МОСВ по предложение и със съдействието на БДЗП. Площта е 653,9 ха. Обхваща силно пресечен и труднодостъпен район, разположен между стената на яз.”Студен кладенец” и Качлъбуюк дере. Включва забележителни скални комплекси, сипеи, храсталаци и гори. Предстои включването ѝ в Общоевропейската екологична мрежа НАТУРА 2000. Районът се характеризира с изключително високо биологично разнообразие и е обявен за Орнитологично важно място от световно значение. Разнообразна растителност, сухулюбиви гори (ксерофилни), съставени основно от благун (*Quercus frainetto*), космат дъб (*Q.pubescens*) и цер (*Q.cerris*). Храстовата растителност е от келяв габър (*Carpinus orientalis*), драка (*Paliuros spina-christii*), червена хвойна (*Juniperus oxycedrus*), глог (*Crataegus monogyna*), шипки (*Rosa sp.div.*). Големи площи са заети от сухолубиви тревни съобщества с преобладаване на белизма (*Dichantion ischaemum*), луковична ливадина (*Roa bulbosa*) и садина (*Crysopodon gryllus*).

Районът се е обособил като орнитологично важно място, който е и потенциален сайт от мрежата НАТУРА 2000. ЗМ “Големият сипей” е едно от двете най-важни гнездовища на белоглавия лешояд (*Gyps fulvos*) в България. Тук гнездят между 9 и 14 двойки от общо 30 за страната. През изтеклите седем години квалифицирани специалисти полагат грижи за подхранването на лешоядите и за опазването на новоизлюпените птици. Наблюдението на лешоядите в природни условия ги прави привлекателни и атрактивни за любителите на орнитологичното разнообразие.

Наличието на общо около 87 вида птици прави района особено богат и интересен за природолюбителите. От тях 38 са с неблагоприятен природозащитен статус в Европа. От видовете включени в Червената ни книга тук гнездят между 6 и 9 двойки черни щъркели (*Cicinia nigra*), 1-2- двойки скални орли, 3-4 двойки египетски лешояди (*Neophron percnopterus*), Орел змияр (*Circaetus gallicus*), малък орел и осояд. Тук се срещат и орелът змияр, малкият креслив орел (*Aquila pomarina*) и черната каня (*Milvus migrans*). Тук се намира и единствената в страната колония на сива чапла (*Ardea cinerea*), разположена върху скали. Интересно, че в този район гнездят и 7 от 9-те срещащите се в в България биомно ограничени птици, характерни за средиземноморската зона: испанско каменарче(*Oenanthe hispanica*), голям маслинов присмехулник (*Hippolais olivetorum*), малко черноглаво коприварче (*Sylvia melanocephala*), червеногушо коприварче (*S. cantillans*), белочела сврачка (*Lanius nubicus*), скална зидарка (*Sitta neumayer*), както и други редки птици. Под режим на опазване и регулирано ползване от природата се поставят

значителен брой видове диви животни и растения, които са изброени в приложенията на Закона за биологичното разнообразие.

Между скалите са разположени смесени дъбови гори, храсталаци и пасища, характеризиращи се с голямо разнообразие на растителните видове. Тук се срещат голямо количество манатарки, печурки, пачи крак, жълт кантарион, риган, мащерка, шипки, тетра/смардлика/, лайка, глог, къпини, орехи, лешници, бадеми и др. Природните дадености определят и поминъка на местното население. По течението на реката са разположени множество населени места които са с висок процент на обезлюдяване, но са съхранили традициите на много култури, религии и поколения.

От 1996 г. в страната е в сила Закон за чистотата на атмосферния въздух, който дава основната законова регламентация на дейностите по опазване чистотата на въздуха. В действащото към момента национално законодателство напълно е адаптирана новата Директива за изгаряне на неопасни отпадъци, а частично са сближени Директиви 70/220/ЕЕС, 72/306/ЕЕС, 88/77/ЕЕС и 77/413/ЕЕС относно изискванията към МПС и Директиви 84/360/ЕЕС, 88/609/ЕЕС, 89/369/ЕЕС и 94/67/ЕС относно нормирането на емисии от определени производствени дейности;

Качеството на атмосферния въздух се наблюдава в 34 района на страната, съгласно Наредба № 7 / ДВ бр. 45/1999 г./ за оценка и управление качеството на атмосферния въздух, в които съществува потенциална възможност от влошаване здравето на населението, вследствие замърсяването на атмосферния въздух. Това са райони, чийто център са големи градове или по - малки населени места, в които са разположени крупни индустриални предприятия – замърсители. В община Стамболово поради липса на подобни големи промишлени замърсители няма такъв пункт за мониторинг и замърсеността не се следи, тъй като се смята, че чистотата на въздуха е по-висока от тази в региона.

Най - големи антропогенни източници на ЛОС са пътният транспорт - от бензиновите двигатели на МПС – 40% и индустрията с около 35%. На пътния транспорт се дължат 38% от азотните оксиди.

Селското стопанство е основен източник на амоняк с около 50% от цялото количество, като други 26% са от производството на азотни торове.

Индустрията и автомобилния транспорт са основните източници на олово.

От изгарянето на горива в битовия сектор се емитира близо 70% от цялото количество полиароматни въглеводороди.

В района на Община Стамболово липсват регистрирани при епизодичните замервания замърсители на въздуха и поради тази причина няма изграден пункт за мониторинг. Не съществуват и индикации за възникнали инциденти, не са постъпили в специализираните органи жалби или сигнали през последните 8 години за наличието на каквито и да е местни замърсители. Поради тези причини може да се заключи, че въздухът на територията на

общината е чист. Разработеният проект на нов закон за атмосферния въздух ще подобри мониторинга и ще намали опасностите от замърсявания на околната среда.

Липсват актуални данни за чистотата на почвата в община Стамболово. Поради изброените в предишния раздел причини се смята, че тя както и водите има висока степен на чистота. За нейното опазване важно значение има Закона за опазване почвата от замърсяване и Закона за опазване на земеделските земи. Според действащата нормативна уредба почвата в населените, курортните и излетните места и земите около тях, както и в района на водохващанията за питейно водоснабдяване, се поставят под санитарна охрана. Почвата, която се използва за селскостопански нужди, се поставя под охраната на МЗГ. Опазването на земеделските земи е вменено като задължение, главно на собствениците и ползвателите на земеделски земи. Опазване чистотата на почвите, съответно на предприемачите и местното население. Всеки, който е допуснал замърсявания, произтичащи от извършваната от него стопанска или друга дейност е длъжен да понесе съответната санкция за допуснатото нарушение. На общината се възлага основно контролираща, а в някои случаи и санкционираща роля. Затова представителите на местната власт трябва да познават добре различните производства, опасностите от тяхната дейност и мерките, които планират техните собственици, за да се предотвратят замърсяванията и да не възникват екологични огнища, които да стопират развитието на екологичния туризъм и екологичното селско стопанство.

Здравеопазване

Броят на индивидуалните практики за първична извънболнична помощ в общината са 6. Утвърдени са и 5 практики за стоматологична помощ. Личните лекари насочват пациентите си за оказване на специализирана медицинска помощ в областния център. Няма местна болница, хоспитализирането става в МБАЛ-Хасково, където общината е акционер. Най-често срещаните заболявания в общността са: диабет, бъбречна недостатъчност, остеопороза, сърдечно-съдови заболявания и др.

В село Долно Ботево е изграден Център за спешна и неотложна помощ, финансиран от Фонд за регионални инициативи /ФРИ/. Центърът функционира денонощно. В него местните жители могат да получат първична здравна помощ. Пациентите се обслужват от персонал в състав: един лекар, двама фелдшери, една медицинска сестра и една акушерка.

Медицинска рехабилитация и специализирана лекарска помощ за инвалиди и хора, страдащи от хронични заболявания, не се предлага.

Няма данни за регистрирани лица, страдащи от зависимости, но от наблюденията се установява, че процентът на употребяващите алкохол и цигари младежи се увеличава.

Образование

Училищата на територията на общината са общо шест - 1 средно образователно училище /СОУ/ и 5 общообразователни училища /ОУ/. Сградният фонд на учебните заведения е в добро състояние. Ежегодно се правят текущи ремонти, а в някои от тях /с. Силен, с. Стамболово, с. Пчелари/ са извършени и основни ремонти. Средно за общината се падат по 9 ученика на един учител. Не се предлагат извънкласни форми на обучение.

През последните десет години поради намалението на броя на децата в общината са закрити училищата в следните населени места: ОУ - с. Светослав, НУ - с. Долно Черковище, ОУ - с. Лясковец, ОУ - с. Тънково, НУ – с. Рабово, НУ – с. Долно поле, НУ – с. Зимовина, НУ – с. Царева поляна, НУ – с. Пътниково и НУ – с. Малък извор.

Наблюдава се тенденция към намаление на средния брой на учениците. От друга страна расте процентът на завършилите гимназия младежи, които продължават образованието си във висши учебни заведения. В момента около 2,6% от населението е с висше образование.

Програми за професионална квалификация и преквалификация в общината се предлагат само от Дирекция “Бюро по труда”.

Изкуство и култура

Община Стамболово е богата с археологически паметници съхранили културата от всички епохи. Преобладават тракийските паметници от предримската и римската епоха и старобългарските селища и некрополи. Няма селище, при проучването на което да не са открити надгробни могили. Интересните скални некрополи се намират в съседство с други тракийски паметници – крепости и светилища. Комплекси от крепости, светилища и некрополи от раннотракийския период се срещат най-често в долината на р. Арда и в скалистите местности на север от нея.

Тракийски култово-погребални комплекси в ранната епоха, разпръснати из Източни Родопи, има и около Стамболово. Почитането на скалата играе важна роля в религиозните представи на траките. За тях тя е символ на космическото устройство: по върховете ѝ обитавали небесните богове, в подножието ѝ – злите духове и хтоничните божества /от подземния свят/, а в средата – човешкият род.

В района на Стамболово са открити тракийски култово-погребален комплекс, множество тракийски селища, някои в близост до римски калдаръмен път, тракийски скални гробници, крепости. Част от тези археологически находки образуват култови комплекси от тракийски паметници /източнородопския рид Чала/.

Богатото историческо и археологическо минало, уникалните традиции и обичаи, които са се утвърждавали и обогатявали в по – късните години, древният кръстопът на религии, култура и бит на региона детерминират

възможностите и капацитета за развитието и утвърждаването на културния туризъм в този район.

Променени са очакванията и изискванията на съвременния турист: той търси по-добри условия за отдых и развлечения; предпочита по-разнообразни туристически услуги и най-вече търси емоции за цял живот. А такива условия могат да му бъдат предложени само в райони с добре организиран туризъм, предлагащ интегрирани туристически продукти. При направеното предпроектно проучване, като основна потребност в Община Стамболово бе изведено създаването на Туристически информационен център, които да постави основите на организирания туризъм. Предвидено е създаването на четири туристически маршрути и две туристически локализации на културния туризъм, които да показват богатството на културно – историческото минало на региона – археологически обекти и етнографски сбирки. В маршрутите освен обекти на културния туризъм ще бъдат включени и изключителни обекти на еко и водния туризъм, тъй като в този регион те са естествено свързани. Музеят ще координира усилията на местните хора за запазване на археологическите обекти и опазването им от иманяри, а също така ще играе важна роля за по-нататъшното археологическо проучване на землището на Община Стамболово.

На територията на общината няма създадени театри, оркестри, инструментални състави и галерии. На територията на общината работят 10 читалища:

- НЧ “Съзнание” – с.Жълти бряг
- НЧ “Христо Ботев” – с.Стамболово
- НЧ “Христо Ботев” – с.Царева поляна
- НЧ “пробуда” – с.Зимовина
- НЧ Светлина – с. Тънково
- НЧ “Кирил и Методии” – с.Рабово
- НЧ “Иван Вазов” – с.Долно Ботево
- НЧ “Развитие” – с.Силен
- НЧ “Васил Левски” – с.Лясковец
- НЧ “Просвета” – с.Поповец.

Има сформирани самодейни състави към читалищата. В село Жълти бряг функционира Етнографски музей. Етнографският музей, отразяващ материалната култура на всички живели в този край през вековете се предвижда да бъде преместен в с.Стамболово и дообогатен с експонати.

Традиция е провеждането на Национална среща на инструменталните групи за българска народна музика. За трета поредна година със съдействието на Община Стамболово в местността «Токмакли» се организира Пленер по

живопис и графика с участие на представители от балканските страни. Ежегодно се провежда и Преглед на художествената самодейност.

Общински бюджет

Финансово състояние на община Стамболово

Общинският бюджет е самостоятелна финансова сметка, чрез която се разплащат и балансират приходите и разходите за бюджетната година. Бюджетите на община Стамболово се приемат от Общинския съвет по предложение на Кмета на Общината.

Бюджетни приходи:

Приходната част на общинският бюджет се състои изцяло от собствени приходи и субсидии от Централният бюджет, разпределени по години съгласно таблица 1:

Таблица 1

година наименование	Изпълнение 2002г.	Отн. дял спрямо общите приходи	Изпълнение 2003г.	Относителен дял спрямо общите приходи	Изпълнение 2004г.	Отн. дял спрямо общите приходи
1. Собствени приходи	342291	14,53	607672	29.84	940405	28.59
-данъчни	142416		234505		51084	
-неданъчни	199875		373167		889321	
2. Субсидии от Центр. бюджет	1771689	75.20	1139983	55.98	2089957	63.54
- обща	1407921		858688		1008312	
-изравнителни			78295		276235	
преотстъпени задължения по ЗОДФЛ					286870	
-усвояване на субсидията за социална помощ	119893					
-целева субсидия за капитални разходи	243875		203000		518540	
Възстановителен трансфер	-249		119362	5.86	-21869	
3. Трансфери	242129	10.27	169335	8.32	280710	7.87
Общо приходи	2355860	100	2036352	100	3289203	100

Собствените приходи заемат важно място в състава и структурата на общинският бюджет. С разделяне дейностите на местни и делегирани от държавата, както и тенденцията за увеличаване на финансовата децентрализация на общинските финанси собствените приходи са основен източник за финансиране на местните бюджетни дейности. Това от своя страна повишава в голяма степен отговорността на общината за тяхното ефективно управление. По своята структура изпълнението им е представено в Таблица 1А.

Наименование на приходите	2002 г.	Относителен дял в %	2003 г.	Относителен дял в %	2004 г.	Относителен дял в %
Собствени приходи в т.ч.	342291		433301		940405	
I Данъчни в т.ч.	142416	41.61	60134	13.88	51084	5.44
- данък върху доходите на ФЛ						
- данък за общините						
- данък печалба						
-имуществени данъци в т.ч.			60134		51084	5.44
- данък върху недвижимите имоти			9819		12728	
- данък върху превозни средства			19311		19966	
- данък върху придобити имоти от дарения			14514		2149	
- пътен данък			16490		16241	
- други данъци по ЗКПО						
II Неданъчни в т.ч.	199875	58.39	373167	86.12	889321	94.56
-приходи от собственост			55441	0.01	17623	1.98
-общински такси			110793	18.23	203386	22.87
-глоби и санкции	18586		5279	0.87	8283	1.00
Други неданъчни приходи			5187	0.85	411699 ПУДООС	46.29
- от продажба на имущество			157881	25.98	245205	27.57
-от спонсорство и дарения			35586	6.35	3825	0.29
Други			3000		944736	

Прави впечатление голямото изпълнение на данъчните приходи през 2002 година, но тук над около 30% са приходи от данък върху доходите на физически лица, който от 2003 година се отчитат в Републиканския бюджет. От имуществените данъци – приходите от данък върху недвижимите имоти бележат намаление за 2004 г, а приходите от данък върху превозните средства е относително постоянен. Намаляват и приходите от данъка върху придобиване на имущества то дарения, тъй като част от частната собственост е

уредена. От 2005 година не се събира пътен данък, поради въвеждането на винетна система, който се компенсира от държавата.

От данните за собствени приходи се вижда, че неданъчните приходи за 2003 и 2004 година съставят между 86 и 95 %, като приходите от общински такси са най-големи, в т.ч. приходите от такса битови отпадъци. Приходите от продажба на земя и имущество също ще намаляват в бъдеще, поради факта, че общината не разполага с много атрактивни обекти, които да се предложат на пазара.

За 2004 година имаме значителен ръст на собствените преходи от постъпления от ПУДООС – 46% от общите неданъчни приходи.

От 2005 година община Стамболово поема ангажимент за администриране на всички общински такси и имуществени данъци. Това пряко ангажиране на общинската администрация предполага увеличаване събираемостта на тези приходи.

Бюджетните взаимоотношения между Държавния бюджет и общинските бюджети се определят със Закона за държавния бюджет на Република България. За всяка бюджетна година средствата се предоставят под формата на субсидии – обща допълваща, обща изравнителна целева субсидия за капиталови разходи и държавен трансфер по ЗОДФЛ. Приходите от тези субсидии представляват около 70 % от общите приходи на бюджета на община Стамболово. (виж таблица 1).

Всяка от субсидиите е предназначена за финансиране на отделни дейности.

Държавният трансфер по ЗОДФЛ обезпечават делегираните от държавата дейности. Общата изравнителна субсидия е за финансиране на местни дейности- издръжка ОБА, ЦДГ и други. Целевата субсидия за капиталови разходи през 2002 година е в размер на 244 хил.лева, през 2003 година е 203 хил.лева, а през 2004 година бе увеличена на 519 хил.лева. Субсидиите за читалищата и за юридическите лица с нестопанска цел, също се получават чрез общината от Държавния бюджет и също се разпределят със Закона за държавния бюджет на Република България. За 2002 година те са в размер на 15 хил.лева, за 2003 – 36 хил.лева и 2004 г. - 20 хил. лева за година. В малките населени места това са почти единствените средства, които се отпускат за развитие на някакви културни, спортни и обучителни дейности. Община Стамболово има 10 читалища и отпусканите средства са крайно недостатъчни за осъществяването на дейността им. От години не са купувани книги и оборудване.

Приходите от трансфери по бюджета на общината са целеви (виж табл.1). Насочени са за обезпечаване на някои бюджетни дейности – снегопочистване на четвъртокласна пътна мрежа, основен ремонт на четвъртокласна пътна мрежа и за програмите по времена заетост. Същите не се включват в първоначалната рамка на бюджета.

Независимо, че за 2002, 2003 и 2004 г. приходната част на бюджета е бил приет с дефицити, не са ползвани заеми или други източници на финансиране.

Бюджетни разходи:

Общинските разходи по бюджета на Община Стамболово са както следва:

2002 година – 2 355 860 лева

2003 година – 2 036 352 лева

2004 година – 3 289 203 лева, разпределени по функции, съгласно

Таблица 2

Години	Относит. дял		Относит		Относителен	
	Изпълнение 2002г.	спрямо общите приходи	Изпълне ние 2003г.	елен дял спрямо общите приходи	Изпълне ние 2004г.	дял спрямо общите приходи
Показатели						
1.управление	487281	20.68	508195	24.96	779468	23.70
2.отбрана и сигурност	28005	1.19	16402	0.80	23624	0.72
3.образование	808666	34.33	678397	33.30	974273	29.62
4.здравеопазване	40198	1.7	18826	1.00	21980	0.67
5.социално осигуряване и грижи	186954	7.94	56639	2.78	10067	0.31
6. ЖСТР	459680	19.51	547476	26.86	776817	23.62
7.икономическа дейност и услуги	328538	13.95	163108	8.00	636790	19.36
8.култура и физкултура	16538	0.7	47309	2.30	66184	2.00
Общо разходи	2355860	100	2036352	100	3289203	

От предложените данни за разходи по функции се вижда, че функция “образование” ангажира съответно 34.33% - за 2002 г., 33.30% - за 2003 г. и 29.62 % - за 2004 г. от общите бюджетни разходи. Разходите за функция “Общи държавни служби” са около 20%. Увеличението за 2003 и 2004 година се дължи преди всичко на промените на заплатите и увеличаване числеността на персонала. Във функция “Социално осигуряване и грижи” най-големи са разходите през 2002 година – 186954, тъй като общинската служба за социално подпомагане беше към общината и се отчиташе изплащането на различните видове помощи. За 2003 и 2004 година разходите са предимно за реализация на програмите временна заетост - ЗОВ на безработни, като средствата са подsigуряват почти изцяло от държавата

Във функцията “ЖСТР” разходите са дейност “Чистота”, част от капиталовите разходи и извършени разходи по благоустрояване на екологични проекти. Средства за тях са предоставени от ПУДООС / МОСВ/ и от общинския бюджет.

Функцията “Икономически дейности и услуги”, отчита изразходваните средства за зимно почистване на четвъртокласната пътна мрежа. За основен ремонт на четвъртокласни пътища. Същите се получават целево от Агенция

“Пътища”, по одобрен списък от Общинския съвет. Разбира се тези средства не са достатъчни, като се има в предвид, че ремонта на пътищата е скъпа услуга, а необходимостта от качествен основен ремонт на някои пътища в Община Стамболово е голям.

Във функция “Култура и физкултура” са посочени разходите за читалищата и юридическите лица с нестопанска цел, поддръжката на гробищните паркове. Незначителни са разходите за спортните клубове. Необходимо е заделяне на средства за изграждане и ремонт на настоящата спортна база.

По своята структура разходите на община Стамболово се разпределят както следва:

Таблица 2А

Видове разходи	2002 год.	Относ. Дял %	2003 год.	Относ. Дял %	2004 год.	Относ. Дял %
1.Текущи разходи в това ч.	1781016	75.60	1406114	69.05	1831060	55.67
-заплати и социални осигуровки и други плащания	933084	52.39	997631	70.95	1102787	60.23
- веществена издръжка	636988	35.77	362401	25.77	697613	38.10
- трансферни плащания	19557	1.10	46082	3.28	29660	1.62
- стипендии	0	0	0	0	0	0
-обезщетения и помощи	191387	10.74	0	0	1000	0.05
2.Инвестиционни разходи	574844	24.40	630238	30.95	1458143	44.33
Всичко разходи	2355860	100	2036352	100	3289203	100

От посочените данни в таблица 2А се вижда, че текущите разходи съставляват около 70% от общите разходи /изключение е 2004г. поради увеличени инвестиции в общината/. Заплатите, осигурителните плащания и другите възнаграждения са различни през годините, като най – висок е делът им през 2003г.над 70%. Увеличението им през 2003 г. и 2004 г. се дължи на увеличената численост на персонала в Общинската администрация, промяната на възнагражденията, на основни нормативни документи.

От веществената издръжка най-големи са разходите за горива, електроенергия и вода. Към момента 3 училищата и 3 детски градини са с парни инсталации. Предстои изграждане на същите и в останалите 3 училища и 2 детски градини.

От 2005 год. общинска администрация също ще бъде с парно, премествайки се в нова сграда.

Основната цел на финансовата политика на община Стамболово е да осигури и ефективно да изразходва необходимите средства за подържане и развитие на местните услуги, които са съобразени с потребностите на местната общност. Това предполага действия водещи до стабилност и устойчивост на средата – нормативна, процедурна и бюджетна, която допринася за утвърждаване на финансовата децентрализация на местното самоуправление. Ясното разграничаване на дейностите, които са делегирани от държавата и на местните инициативи насочвани в интерес на местната общност, са най-успешния инструмент за постигане на финансова децентрализация на общината.

От направения социално-икономически анализ на ОПР се оформят следните

основни изводи и тенденции:

- Общината отбелязва спад в индустриалния сектор през последните години;
- Високата безработица е сериозен проблем на общината;
- Безработицата е характерна основно за ромското население, което не притежава необходимия образователен и квалификационен ценз. От всички регистрирани за 2004 г., 400 са без специалност, а 389 са с основно и по-ниско образование;
- По количество изплатени помощи общината се нарежда на пето място, което показва, че равнището на доходите в сравнение с останалите община на областта е доста ниско;
- Общината е на шесто място по брой на жилища и обем на водоползване, което показва добра жилищна база и водоснабденост;
- По относителен дял на водоснабдено население – няма населени места без водоподаване.
- В Общината има изградена сравнително добра пътна инфраструктура;
- Водопреносната мрежа в населените места е остаряла;
- Канализационната инфраструктура недостатъчна /частично е изградена в някои от селата/;
- Липсват пречиствателни станции на отпадните води;
- Съобщителната инфраструктура е изградена, но остаряла;
- В общината има 10 целодневни и 2 полудневни детски градини.
- Системата от учебни заведения на територията на общината включва общо 6 училища: начално, основно и средно образование;

- Здравеопазването е представено от следните форми на здравна помощ: 6 индивидуални практики за първична медицинска помощ, 5 практики за първична стоматологична помощ, ЦСМП-Долно Ботево.
- В общината има добра инфраструктура обслужваща културата и традициите – 10 на брой читалища.
- Има изградена търговска мрежа, но тя е само в областта на хранителните магазини, липсват магазини за дома, бита, облекло и др.
- Регистрира се липсата на различни услуги: административни, битови, информационни, социални и др.;
- Наличие на голямо количество необработваема земеделска земя;
- Регистрират се голямо количество нерегламентирани горски сечи;
- Регистрирани са нерегламентирани сметища, което носи опасност от замърсяване на почвата и водата;
- Хидромелиоративните мрежи са разрушени и поради тази причина не могат да се напояват земите, които са в близост до водоизточници;
- Няма режим на водоподаване;
- Липсва общинско сметище. Битовите отпадъци се транспортират до депо на територията на община Свиленград.

5. ОПИСАНИЕ НА СЪВМЕСТНИ ДЕЙНОСТИ И ПРОЕКТИ СЪС СЪСЕДНИТЕ ОБЩИНИ, КОИТО ДОПРИНАСЯТ ЗА ЦЕЛИТЕ НА МЕСТНОТО И РЕГИОНАЛНОТО РАЗВИТИЕ

Голяма част от приоритетите за развитие на малките общини, особено в региона са общи. Нито една община не може да съществува изолирано от останалите и да не се съобразява с съседните ѝ общини. Идентифицирани са няколко мерки с надобщинско значение, които са представени на Регионалното сдружение на общините, което да осъществи координацията между заинтересованите общини. Инициативата освен на сдружението е и на общината, която има най-голям интерес от реализация на идентифицираната мярка.

При реализация на заложените в ОПР проекти е необходимо подписване на двустранни или многостранни договори, институционализиране на партньорството, чрез регистрация на нов юридически субект (търговско дружество, юридическо лице по ЗЮЛНЦ и др.), чрез който интересите на всички страни да бъдат отчетени и защитени.

При някои надобщински проекти, координацията следва да се осъществи от областния или регионалния съвети за развитие, ако инициативите имат отношение към областните стратегии или регионалните планове за развитие.

Без значение кой инициира сътрудничеството между общини в рамките на административна област или район за планиране, принципите, които трябва да се следват, са следните принципи:

- партньорство, публичност и прозрачност при осъществяване на планирането, програмирането, финансирането, наблюдението и оценката;
- концентрация на ресурсите за постигане целите на местното развитие;
- допълване на финансирането от национални публични източници при съвместно финансиране с други източници;
- междуведомствена координация на дейността на компетентните органи в процеса на планирането и програмирането, ресурсното осигуряване, реализацията, наблюдението и оценката;
- съгласуваност с другите структуроопределящи политики, инструменти и действия на национално и регионално равнище.

Сътрудничеството на междуобщинско ниво е комплексен процес. Затова и организацията на самото сътрудничество е от голямо значение за успеха на процеса. Този процес може да се улесни, като представители на заинтересованите страни да се съберат заедно, дефинират се общите цели, създаде се мрежа, формулират се мерките, постигне се консенсус по начина на действие; създадат се работни структури за прилагане, като се гарантира тяхната устойчивост.

6. ИНДИКАТИВНА ФИНАНСОВА ТАБЛИЦА

Структурен елемент на Общинския план за развитие е Индикативната финансова таблица. Тя дава числен финансов израз на предвидените за реализация в плана мерки по съответните приоритети.

Индикативната финансова таблица показва необходимите финансови ресурси за изпълнение на общинския план за развитие, детайлизирани по приоритети, мерки, години и прогнозиран източници на финансиране (***Виж Приложената индикативна таблица***).

Финансовите ресурси, за всеки приоритет са определени въз основа на съответната мярка, т.е., това са финансовите средства, с които един приоритет се изпълнява в средно срочен период и които позволяват набелязаните дейности /проекти/ да бъдат финансирани.

Основните групи финансови източници за финансиране на планираните дейности и проекти са:

- национални източници. Източниците на държавно ниво се дефинират като, средства от: републиканския бюджет, общинския бюджет и от търговски дружества с държавно или общинско участие;

- средства с източник Европейски съюз. Те се разделят на Структурни фондове и Кохезионен фонд;
- безвъзмездни средства от други източници;
- привлечени средства, чрез дългови инструменти.

Общинският план за развитие определя общата рамка за финансиране на политиката за местно развитие, като част от националното и регионалното финансиране (обща сума и по години за плановия период) и съ-финансиране от фондовете на Европейския съюз (обща сума и по години за плановия период).

Таблицата е изготвена по определените в плана основни приоритети, цели и мерки. Планираните средства се разпределят за всяка календарна година от плановия период.

В съответствие с определените в ОПР, приоритети, специфични цели и мерките към тях, се попълва и таблицата, приложена към текста. Приоритетите и мерките за всеки приоритет са изписани в колона 1 на таблицата. В колони 4, 5, 6 и 7 са посочени планираните финансови ресурси, като държавно съ-финансиране. В колона 8 са посочени финансовите ресурси от частни търговски дружества. На тази основа се попълва колона 3, като национално съ-финансиране. По същият начин са посочени 10 и 11, които отразяват съ-финансирането по Европейските структурни и Кохезионен фондове, което се обобщава в колона 9. В колони 12 и 13 са нанесени финансовите ресурси по посочените пера. Въз основа на колони 3, 9, 12, 13 се попълва колона 2, т.е., намира се общото финансиране. Основен източник на данни за попълване на таблицата се явява Програмата за реализация на общинския план за развитие.

Индикативната финансова таблица е изготвена в хиляди евро.

7. РАЗРАБОТВАНЕ И ПРИЕМАНЕ НА ОБЩИНСКИЯ ПЛАН ЗА РАЗВИТИЕ

Общинският план за развитие е планов документ, който дава насоките за действия по развитието в общината за периода от 2007 до 2013 г. и който определя целите, приоритетите, действията и отговорностите за осъществяването им.

Общинският план за развитие, представлява инструмент за формиране на и реализиране на дейностите по местното развитие, който (1) на основата на анализа на външната и вътрешната среда, (2) поставя стратегическите цели за развитие на общината, (3) определя приоритетните направления в развитието, (4) представя план за реализация на набеязаните цели

Връзки на ОПР с другите планови документи

- Изведените от ОПР мерки, могат да станат при определени условия част от НОПРР;
- ОПР се разработва в съответствие със специфичните дългосрочни цели и приоритети за развитие на областта и Района за целенасочено въздействие;
- ОПР има пряка връзка с Общинския бюджет.

Общинският план за развитие и отговорностите по неговата реализация и управление

Кметът на общината организира изработването на Общинския план за развитие и на Програмата за неговата реализация и ги внася за обсъждане и приемане в Общинския съвет (чл. 27, т.1);

Общинският план за развитие се приема от Общинския съвет по предложение на Кмета на общината (чл. 14, ал.4);

Общинския съвет приема Програма за реализация на ОПР по предложение на Кмета на общината (чл. 18, ал.2);

Общинският план за развитие се разработва в съответствие с предвижданията на Областната стратегия за развитие (чл. 14, ал.2);

Кметът ръководи, организира и контролира дейността по изпълнението на Програмата за реализация на ОПР;

Кметът представя годишен заключителен доклад за изпълнението на Програмата за реализация на ОПР за одобряване от Общинския съвет;

Кметът осигурява публичност и прозрачност на ОПР, както и на действията по реализацията му.

Общинският съвет:

- Обсъжда и приема ОПР и Програмата за реализацията на ОПР;
- Одобрява докладите за изпълнението на Програмата за реализацията на ОПР, по предложение на Кмета на общината.

С новите отговорности и правомощията на местните власти в България отношенията и взаимодействията между тях и гражданите придобиват все по-голямо значение. В предложението за Регламент на Съвета, залагащ основните клаузи относно Европейския фонд за регионално развитие, Европейския социален фонд и Кохезионния фонд, се акцентира върху по-нататъшното усилване на партньорството, субсидиарността и пропорционалността. Партньорството, въпреки че е относително от скоро въведено вече е неразделна част от всички етапи на програмиране и е тясно свързано с използването на Структурните фондове.

Партньорството се създава на неформална основа, като се осигурява прозрачност на ролите и отговорностите, разпределение на ангажиментите, делегираните права и управленските ресурси.

Партньорството е свързано с три цели:

- Ефективно изпълнение;
- Точно определяне на целите;
- Повишаване на капацитета за развитие.

Партньорството е свързано с три функции:

- Планиране /разработване на програми/;
- Управление, прилагане на наблюдение и програми;
- Оценка на програми.

Партньорството в общината се формира още в самото начало на разработването на ОПР с цел:

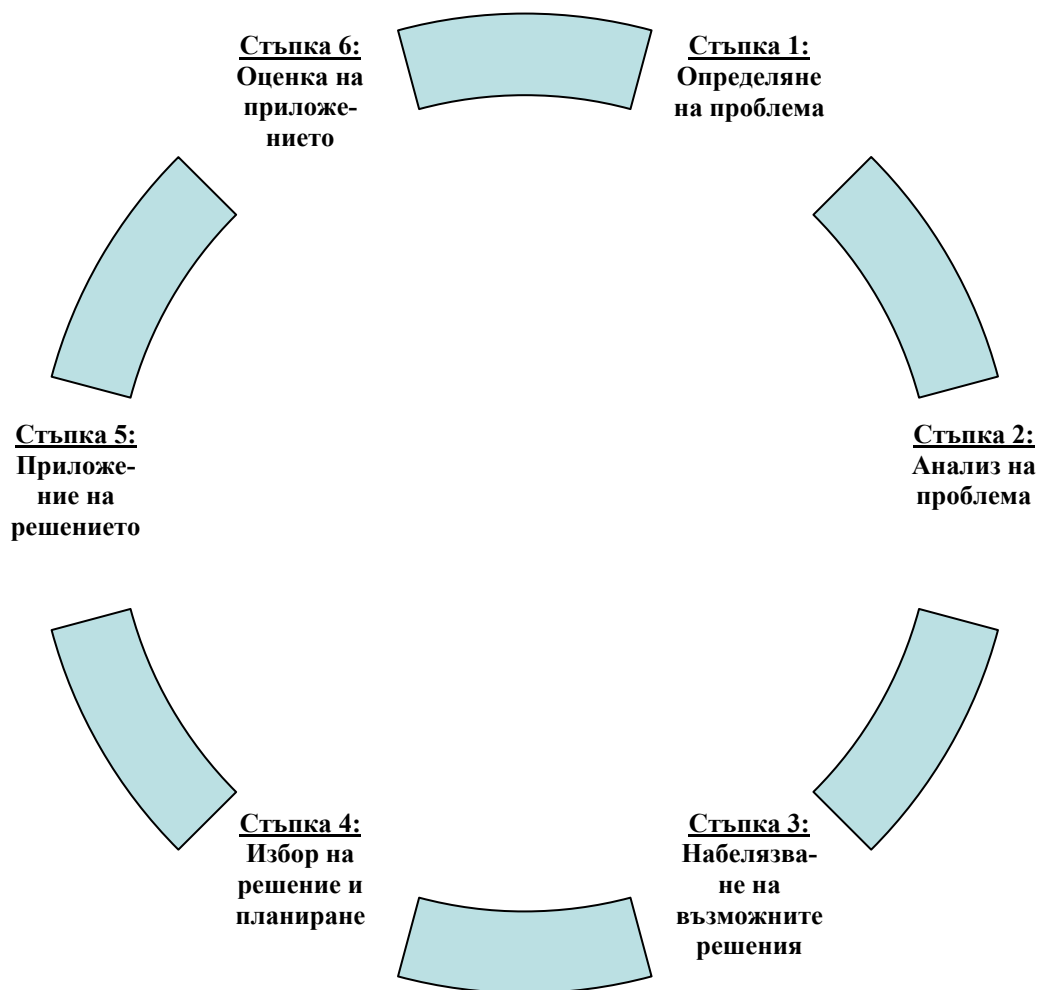
- Да се определят проблемите, възможностите и заплахите;
- Да се изберат съвместно приоритетите и целите за бъдещото развитие;
- Да се определят нуждите на местното население;
- Да се открият нови и ефективни начини за финансиране на планираните мерки;
- Да се благоустрои общината и се превърне в привлекателно за живеене място, както за своите жители, така и за инвеститорите.

Местните власти и гражданите вече поемат нови роли и ангажименти:

- **Местните власти – лидер и активен участник** за изграждането на силни и ефективни партньорства за оползотворяване на възможностите и посрещане на предизвикателствата;
- **Гражданите в ролята на активни собственици**, които отговарят съвместно с местната власт за определянето на визията и приоритетите по отношение бъдещото развитие на общината.

При разработване на ОПР бяха използвани следните четири стъпки за регистрация на проблема, за търсенето на ефективни решения и за планирането на мерки:

Схема за решаване на проблеми в партньорство

В следващите етапи, които са свързани с етапа на реализация и актуализация на ОПР се планира приложението и на последните две стъпки (пета и шеста), които довършват цикъла на използвания партньорски подход при разработването и реализацията на ОПР.

8. КООРДИНАЦИЯТА НА ОБЩИНСКИЯ ПЛАН ЗА РАЗВИТИЕ С ДРУГИ ПОЛИТИКИ

Предмет на ОПР е местното и регионалното развитие, които имат многоцелеви и многофункционален характер. Доколкото останалите политики нямат за конкретен обект развитието на районите и намаляването на регионалните различия, политиката за регионално развитие трябва да се фокусира върху тях и да предложи комплекс от интегрирани мерки, които ще допринесат за постигане на целите на дългосрочното развитие на общината, като включи и териториалните фактори на растеж. По тази причина ОПР е обобщаващ документ, който обхваща всички ключови елементи на бъдещото регионално и местно развитие. Някои от предложените политики ще се реализират в

партньорство със секторните политики, други са предмет единствено на регионалната политика. При всички случаи заложените действия винаги са свързани със задължителното участие на властите на всички нива и координацията между тях.

Политиката за регионално развитие е тясно свързана с политиката за устройство на територията. Осигуряването на съответствие между двете политики в голяма степен определя ефикасността на ресурсите, насочвани за регионално развитие.

При разработването на ОПР е отчетена и съгласувана в известна степен тази връзка между двете политики, проучени са планираните дейности, включени в устройствените схеми и е събрана информация относно развитието на териториите. Проблем е липсата на достатъчно информация по въпроса, но при актуализацията на ОПР този проблем ще търси своето решение. При разработването на Общия устройствен план на общината, тази връзка ще продължава да се задълбочава като се отчитат секторните политики касаещи:

- Общата концепция за развитието на Областта и системата от съседни общини и населени места и техните специфични функции;
- Развитието на транспортните коридори и общинската пътна инфраструктура;
- Стратегията за опазването на околната среда и намаляването на екологичните рискове, както и ограниченията по отношение на развитието на нови и разширяване на съществуващи дейности в територии с особен режим на управление.

С цел да се постигне съответствие и хармония между политиката за пространствено развитие и политиката за регионално развитие на местно ниво тези три аспекта на пространственото развитие са отчетени в процеса на разработката на ОПР.

При разработването на ОПР са отчетени и промените настъпили в реформираната кохезионна политика на ЕС, която има три задачи: социална, икономическа и териториална кохезия. Новите приоритети на европейската кохезионна политика са:

- **конвергенция** /намаляване на различията в нивата на развитие/;
- **конкурентноспособност и заетост** /бърза икономическа и социална промяна и реструктуриране, развитие на икономика и общество на базата на познанието, увеличаване на заетостта на пазара на труда и конкурентноспособността на местния бизнес/;
- **териториално сътрудничество** /хармонично и балансирано развитие на териториите, чрез подпомагане на сътрудничеството между регионите/.

Кохезионната политика както и териториалното сътрудничество, са ключът за постигане на по-ефективна териториална интеграция на българските с европейските региони, тя е най-прекия път за осигуряване

на икономическия и социалния просперитет на отделната община, област и район за планиране.

9. РЕД И НАЧИН ЗА ОСИГУРЯВАНЕ НА ИНФОРМАЦИЯ И ПУБЛИЧНОСТ НА ПЛАНА

Източниците на информация, които се използват при разработването на ОПР бяха:

1. Официалните статистически издания и статистическата информация, предоставена от ТСБ;
2. Статистика, работни документи и бележки, събрани от отделни институции, фирми и организации;
3. Данни от лични стопанства, отговори на запитвания, анкети и персонална информация;
4. Предишни студии за социално-икономическа среда в общината и областта;
5. Изследвания и замервания направени през последните години от публични институции или частни фирми;
6. Информация от централни разработки и анализи в областта на икономиката, екологията и социалната среда;
7. Информация от частни изследвания и информация от НПО;
8. Действащи планове и проекти на областно, национално или местно ниво;
9. Друга информация достъпна за работните групи, като анализ на документи, списъци, становища и др.

Осигуряването на публичност и прозрачност на ОПР е задължение на кмета на общината, както в периода на неговото изготвяне, така и в етапа на неговата реализация и последващите му актуализации.

Използвани са различни форми при осигуряване на информация на заинтересованите страни и широката общественост за приетия план, приетите приоритетни насоки за развитие на общината, целите и мерките на развитието. ОПР е представен и обсъден публично пред широката местната общественост, съобразен е със заинтересоваността на целевите групи.

През цялото време местната общност, включваща представители на заинтересованите групи събира, обобщава и систематизираше необходимата за социално-икономическия анализ информация. При обсъждането на ОПР тази информация стана достояние на голяма част от широката общественост.

В началния етап на разработване на плана се преведоха разширени работни групи, които активизираха и ангажираха местната общност. В дейността на работните групи бяха включени активни представители на бизнеса, НПО и основните социални партньори. Обществеността бе поканена да сподели предложенията си в писмен и устен вид, които се взеха под внимание.

За изясняване на общественото мнение по формирането на визията и приоритетите на плана, бе организирано допитване до гражданите, в което голямата част от обществеността пряко изрази своето мнение по най-важните въпроси на плана.

Участие на икономическите и социални партньори доведе до изграждане на за успешни публично-частни партньорства, които са от съществена важност за местното развитие, защото:

1. Разширяват местния потенциал и капацитета от човешки и финансов ресурс.
2. Въвличането на партньорите в процеса на планиране гарантира в известна степен използването на средствата на частния сектор при осъществяването на общите инициативи и проекти, полезни за развитието на цялата община. Партньорите са заинтересовани от развитието на своята община и регион, защото икономическият растеж в общината означава и увеличение на техните доходи. Затова проявяват склонност да подкрепят онези инициативи на публична политика, които са полезни за тях.

Участието на обществеността и нейната информираност създаде съпричастност, благоприятни очаквания и подкрепа за бъдещото икономическо и социално развитие на общината.

10. НАБЛЮДЕНИЕ И ОЦЕНКА

Стратегическото планиране на местното развитие е процес, който не завършва с приемането на плана в Общинския съвет. Динамично променящата се среда изисква адаптация на планираните мерки и проектите. Наложително е да се прави текущо преглед на ситуацията и да се актуализира плана с оглед на променящата се обстановка. В частта на програмата е описано как планът ще бъде реализиран, кои институции са отговорни за отделните мерки или група мерки, как ще бъде извършен надзора над реализацията, как и кога ще бъде оценена реализацията на плана, а също така, кой ще бъде отговорен за това.

Кметът на общината със заповед създава група за наблюдение на ОПР.

Групата за наблюдение на ОПР:

- разглежда и утвърждава индикаторите за наблюдение на изпълнението на плана;
- периодично извършва преглед на постигнатия напредък в изпълнение на плана;
- разглежда резултатите от изпълнението на мерките и степента на постигане на целите;
- разглежда резултатите от междинната оценка, ако такава е възложена;
- разглежда предложения за преразпределение на средствата по мерките;
- прави предложения за изменения на плана с цел подобряване на неговото изпълнение.

Кметът изисква регулярни годишни отчети от работната група, извършваща надзора и оценката за осъществяване на плана. В отчетите се оценява прогреса при реализацията на мерките, обсъжда се изпълнението на определени показатели.

ОПР се подлага на предварителна, междинна и последваща оценка. Кметът на общината преценява каква процедура да избере. Оценките могат да бъдат възлагани:

- по реда на Закона за обществените поръчки на независима професионална организация;
- на друг общински орган, работна група или по друг определен от кмета начин. Това би могла да бъде същата структура, която е координирала реализацията на плана и упражнявала надзор по неговото осъществяването.

Предварителната оценка включва:

- **оценка на въздействието върху социално-икономическата ситуация**, тенденциите на общинския пазар на труда, включително областите с особено тежки проблеми по отношение на заетостта и сферата на развитие на човешките ресурси;
- **оценка на въздействието върху околната среда по реда на Закона за опазване на околната среда**. Тази оценка се извършва по реда на Глава шеста, раздел I и II от ЗООС. Условието, редът и методите за извършване на екологична оценка ще са определени в наредба на Министерския съвет. Оценката се възлага на регистрирани експерти - български и чуждестранни физически лица от органа - възложител на плана (кмета на общината). Министърът на околната среда и водите или директорът на съответната РИОСВ издава становище по екологична оценка на плана.

Предварителната оценка взема под внимание и положението от гледна точка на конкурентноспособност, малки и средни предприятия и равенството между половете.

Междинната оценка включва:

- оценка на първоначалните резултати от изпълнението на програмата;
- оценка на степента на постигане на съответните цели;
- оценка на използването на финансовите ресурси и процедурите за управление и наблюдение.

Въз основа на изводите от тази оценка могат да бъдат коригирани мерките, преразпределени средства и др.

Последващата оценка се извършва след изтичане на периода на действие на плана и включва:

- оценка на ефективността и ефикасността на използваните ресурси за изпълнение на плана
- оценка на общото въздействие;

- анализ на положителните и отрицателните фактори при изпълнението на програмата;
- оценка на степента на постигане на целите и на устойчивостта на резултатите;
- изводи и препоръки, относно прилагането на политиката за общинско развитие.

Резултатите от последващата оценка се използват при разработването на нов план за следващия период на планиране.

Общинският план за развитие в окончателния му вариант се приема от общинския съвет по предложение на кмета на общината.

Основна предпоставка за осъществяване на оценка е наличието на индикатори за измерване на ефекта от прилагането на плана и програмите.

11. ИНДИКАТОРИ

Индикаторът е нещо повече от число или чисто статистическа величина. Индикаторът произвежда количествена информация, за да подпомогне заинтересованите лица да комуникират, преговарят или решават.

Индикаторът измерва факти или мнения. Индикаторът може да се построи специално за дадена оценка, но също така може да бъде част от мониторингова система или на системата за събиране на статистически данни. Един индикатор може да има различни стойности в зависимост от количествената променлива, която измерва.

Всички статистически данни или друга количествена информация не са автоматично индикатори. При оценката на ефектите от общинските планове за индикатор се счита информация, която отговорните за реализацията на плана считат за отговаряща и необходима за техните решения или комуникации.

ИНДИКАТОРИ ЗА ОЦЕНКА НА ОПР

ЗАЕТОСТ И БЕЗРАБОТИЦА

- Индикатори за продукта от дейността**
- Проведени активни мерки на пазара на труда;
  - Брой осигурени места за квалификации;
  - Предприети и организирани квалификационни курсове за специални групи;
  - Предоставени консултации и съвети.
- Индикатори за резултата**
- Брой, относителен дял и индекси на изменение на броя на лицата, преминали през обучение за нова професия, усъвършенстване на притежаваната квалификация, обучение за ключови знания и умения;
  - Относителен дял на безработните лица, устроени на работа, от общия брой на лицата, включени в активни мерки на пазара на труда;
  - Относителен дял на продължително безработните лица към общия брой на безработните и средна продължителност на периода на безработица;
  - Брой и относителен дял на безработните лица, включени в активните мерки на пазара на труда от общия брой безработни;
  - Брой поискани консултации и съвети.
- Индикатори за въздействие**
- Допълнителни работни места и наета допълнително работна сила, които не биха съществували без програмата, мярката или проекта (равнището, при което се прави измерването, се конкретизира в етапа на оценка);
  - Работни места и наета допълнително работна сила, които са запазени в резултат на проекта/ програмата и които в противен случай биха били закрити (равнището, на което се извършва измерването, трябва да бъде конкретизирано в етапа на оценка);
  - Брой, относителен дял и индекси на изменението на структурата на заетите лица по пол, възраст, образование, професии и квалификация, сектори;
  - Брой безработни лица, устроени на работа на 100 души безработни;
  - Намаляване равнището на безработица;

ТРАНСПОРТНА ИНФРАСТРУКТУРА

- Индикатори за продукта от дейността** -
- Км построени или подобрени пътища;
  - Инсталирани нови системи за безопасност, сигнални и съобщителни системи;
  - Брой новопостроени мостове;
  - Степен на завършване на мрежата (%).
- Индикатори за резултат** -
- Увеличение на максималната скорост по пътищата;
  - Намаляване на времетраенето на пътуванията;
  - Достъпността, станала възможна благодарение на новата транспортна инфраструктура.
- Индикатори за въздействие** -
- Увеличение на трафика една година след завършването;
  - Екологично въздействие /увеличение или намаление на замърсяването/;
  - Работни места, създадени или запазени в резултат на проекти в Транспорта.

ВОДОСНАБДЯВАНЕ

- Индикатори за продукта от дейността** -
- Количество инвестиции във водоснабдителната и канализационната мрежа;
  - Км изградена водопроводна мрежа;
  - Км рехабилитирана водопроводна мрежа;
  - Обем на изградени водоизточници;
  - Км изградена канализационна мрежа;
  - Км рехабилитирана канализационна мрежа;
  - Изградени пречиствателни станции за питейна вода (капацитет);
  - Изградени пречиствателни станции за отпадни води
  - Количество на подадената вода.
- Индикатори за резултат** -
- Брой жители (домакинства), обслужвани от новите (рехабилитираните) мрежи;
  - Брой жители (домакинства) с режим на водоснабдяване;
  - Брой жители (домакинства), обслужвани от пречиствателни станции за питейна вода;
  - Качество на питейната вода.
- Индикатори за въздействие** -
- Намаляване на загубите на вода по мрежата;
  - Обем на подадената вода чрез новите/подобрени мрежи след 1 година;
  - Задоволеност на потребителите от водоснабдяването.

ОКОЛНА СРЕДА

- Индикатори за продукта от дейността** - Подобряване на капацитета на станциите за обработка и пречистване на водата (м3);
- Мощности за събиране на отпадъците и/или рециклиране - % увеличение (т);
  - Брой фирми, въвели екосъобразни технологии или разработващи екологични изделия;
  - Рехабилитирана площ - дка и % от подлежащата на рехабилитация.
- Индикатори за резултат**
- Обслужени домакинства по събиране на твърдите битови отпадъци;
  - % отпадни води, подложени на първично пречистване;
  - % отпадни води, подложени на вторично пречистване;
  - % на домакинства та/стопанските предприятия, обслужвани от новите/подобри системи за водоснабдяване.
- Индикатори за въздействие**
- Екологично въздействие в смисъл на намаляване на замърсяването (CO₂, NO_x...);
  - % на пробите за отпадни води от точкови източници, показващи определено ниво на намаляване на установените замърсители;
  - Създадени работни места в резултат на отпуснатата помощ за екологични проекти.

РАЗВИТИЕ НА МАЛКИ И СРЕДНИ ПРЕДПРИЯТИЯ

- Индикатори за продукта от дейността** - Предоставени услуги за МСП;
- Предоставени облекчения от страна на общината за развитие на МСП;
  - Брой места в инкубатори за МСП изградени на територията на общината;
  - Новосъздадени МСП в селски райони;
  - Новосъздадени МСП в градски райони.
- Индикатори за резултат**
- Мобилизиращ ефект (Направени инвестиции от частния сектор);
  - Брой на МСП, ползващи облекчения, предоставени от Общината;
  - Брой МСП, получили помощ за информационни/консултантски дейности;
  - Брой МСП, участващи в международни проекти.
- Индикатори за въздействие**
- Създадени или запазени работни места в резултат на получена подкрепа за МСП;

- Повишаване устойчивостта на икономиката;
- Нови МСП получили помощи и останали в бизнеса след 18 месеца.

РАЗВИТИЕ НА ПАЗАРНА И БИЗНЕС ИНФРАСТРУКТУРА

- Индикатори за продукта от дейността** - Брой на изградените нови бизнес-структури;
- Брой осигурени консултантски услуги;
  - Брой услуги, оказани на предприемачите;
  - Брой на създадените нови обекти на пазарната инфраструктура;
  - Разкрити нови търговски площи - закрити и открити.

- Индикатори за резултат**
- Брой на фирмите, ползващи услуги от създадените бизнес структури;
  - Брой на фирмите, експортъри на продукция;
  - Брой новоразкрити местни фирми;
  - Брой на новосъздадените/разработени стопански дейности;
  - Степен на реализация на местната продукция.

- Индикатори за въздействие**
- Повишаване на създадената добавената стойност след 18 месеца;
  - Новосъздадена или запазена заетост след 2 години (брой и % от общия брой работни места).

РАЗВИТИЕ НА ТУРИЗЪМ

- Индикатори за продукта от дейността** - Брой на създадената или подобрена леглова база;
- Брой на разработените/модернизираните/ хотели;
  - Брой на създадените/подобрените/ атракции;
  - Създадени нови фирми в областта на туризма;
  - Предоставена площ в туристически обекти (м²);
  - Брой на нови маркетингови инициативи за промоциране на туристическия бизнес;
  - Брой на организирани конференции/изложения, срещи, партньорства/;
  - Брой на признатите удостоверения за получена квалификация в областта на туризма;
  - Предоставени бизнес услуги за развитие на

туризма в общината от туристически център.

Индикатори за резултат

- Брой на продадените ношувки годишно във всички туристически обекти (след 1 година);
  - o Степен на удовлетвореност на посетителите;
  - o Средна цена на престоя на човек;
  - o Среден брой на посетителите на ден;
  - o % конференции/изложби/, свързани с местни икономически дейности;
  - o % на успешна завършилите курсисти.

Индикатори за въздействие

- Бруто/нето създадена или запазена заетост след 2 години (брой и % от общия брой на работните места);
  - o Брой на посещенията на подпомаганите обекти годишно;
  - o Брой на установените търговски контакти за местни фирми с посредничеството на туристически център;
  - o Брой фирми, използвали услугите на ТИЦ.

Това е един изчерпателен набор от индикатори, който не е задължително да се използва в целия му обем при всяка оценка, ако през наблюдавания период няма информация за даден индикатор. Ако има регистрирана някаква информация или има динамика, регистрирана от някои от посочените индикатори, то обезателно тази промяна трябва да бъде отчетена. По този начин може да се проследи прецизно динамиката или застой в развитието на различните сектори, както и постигането на конкретните резултати по реализацията на ОПР. На тази база става оценката на изпълнението на ОПР, на неговите цели и приоритети и тази основа се прави неговата актуализация.

